

Oikarinen Kaisa

Minä olen käteni –

Kädentaitojen merkitys varhaiskasvatuksessa lapsen minäkuvan kehitykselle

Kasvatustieteen kandidaatintyö

Varhaiskasvatuksen koulutus

2018

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Minä olen käteni. Varhaiskasvatuksen kädentaitojenmerkitys lapsen minäkuvan kehitykselle.
(Kaisa Oikarinen)

Kasvatustieteen kandidaatintyö, 27 sivua, 19 liitesivua

Heinäkuu 2018

Aiheen valintaa vaikutti kiinnostukseni näpertelemiseen sekä askarteluun ja halu saada selville, kuinka lapsen psyykkistä kasvua ja kehitystä voi tukea kädentaitojen avulla. Tutkimuksen aiheeksi nousikin lapsen kädentaitojen merkitys minäkuvan kehittymiseen varhaiskasvatuksessa. Toteutin tutkimuksen kirjallisuuskatsauksena.

Kautta aikojen kädentaitoja on pidetty tärkeässä roolissa yksilön elämässä ja vielä nykyäänkin se on tärkeä yksilön hyvinvointia lisäävä tekijä. Perehtyessäni aiheeseen minulle tuli selkeä kuva siitä, että kädentaidot ovat hyvin merkittävä tekijä lapsen minäkuvan kehittymiselle varhaiskasvatuksessa. Kädentaidot edistävät lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisesti, kuten motorisia, kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja. Lapsi hankkii itselleen kädentaitojen avulla tietoa itsestään sekä ympäröivästä maailmasta ja saamaansa tietoa hän voi hyödyntää tulevaisuudessa. Kädentaidot lisäävät myös lapsen luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä. Tavallaan hän saa työkaluja elämäänsä varten.

Varhaiskasvatuksessa kasvattajien olisikin hyvä muistaa kädentaitojen merkitys yhtenä mahdollisuutena lapsen minäkuvan kehittymiselle. Heidän tulee luoda sellainen ympäristö, joka sallii lapsen kokeilemisen ja tekemisen erilaisten kädentaitoja vaativien töiden toteuttamiseen. Ympäristön tarjotessa monipuolisesti kädentaitoja vaativia harjoitteita lapsi oppii työskentelyprosessin aikana uusia taitoja ja tutustuu itseensä. Hänen työskentelyssään ei niinkään ole tärkeää, millainen tuotos on, vaan tekemisen matka. Lasta tulee arvostaa tekijänä ja kasvattajien pitää olla aidosti läsnä lapsen arjessa, koska näin he edistävät lapsen minäkuvan kehittymistä.

Avainsanat: Kädentaidot, minäkuva, varhaiskasvatus, lapsi ja kasvattaja.

Sisältö / Contents

1	Johdanto	4
2	Kädentaidot varhaiskasvatuksessa	6
2.1	Kädentaitojen historiaa	6
2.2	Kädentaidot tänä päivänä	7
2.3	Kädentaidon tulevaisuus	8
2.4	Kädentaidon määrittelyä	9
2.5	Kädentaidon työprosessi	12
3	Minä ja minäkuva	15
3.1	Minäkuvan määrittelyä	16
3.2	Lapsen minäkuvan muodostuminen	16
3.3	Lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistavia tekijöitä varhaiskasvatuksessa	18
4	Minäkuvan kehittyminen lapselle kädentaitojen avulla	21
5	Pohdinta	24
	Aineisto	28
	Lähteet	29

1 Johdanto

Kädentaidot katsotaankin olevan ajattelun avain. Mutta kädentaitoihin liittyvien tiedollisten ja käytännöllisten taitojen kehittäminen vaatii muutakin. Siihen tarvitaan myös aistimisen kehittämistä sekä motoristen ja psykomotoristen taitojen sekä sosio-emotionaalisen osa-alueen kehittämistä (kuten itsetunto ja minäkuva). Kädentaidot ja -tiedot ovat lapsen pääomaa, jotka kertovat hänestä ja hänen ominaisuuksistaan, ja kuka tietää, ne saattavat olla yksilön tulevaisuuden peruspilareita, joiden avulla selvitä eteen tulevista asioista, haasteista ja kokemuksista.

(Karppinen 2009, 58)

Lapsi on luonnostaan hyvin utelias ja hänen tutustuu maailmaan eri aistiensa avulla kuten maistelemalla, haistelemalla ja tutkimalla asioita. Usein aikuiset tiedostavat lapsen halun kokea elämää aistiensa avulla, mutta pelko hänen vahingoittumisesta tai hänen osaamisen vähättely estää tai rajoittaa hänen mahdollisuutta tutustua uuteen asiaan. Lapselle on tärkeä oman kehittymisen kannalta saada kokeilla ja tutustua monipuolisesti uusiin asioihin. Aikuisen tulee huolehtia siitä, että välineet ja tarvikkeet ovat pienokaisen käteen sopivia ja ympäristö on tekemiselle turvallinen. Haluan tulevana lastentarhanopettaja mahdollistaa lapsille erilaisten kokemusten ja elämysten saamisen turvallisessa ympäristössä, koska tämä edistää lapsen kehitystä yksilönä ja se lisää hänen mahdollisuuksia selviytyä tulevaisuuden haasteista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että lapsen ympäristön tulee olla hänen kasvua ja minäkuvaansa kehittävä. Yhdessä lasten kanssa voidaan suunnitella ja toteuttaa sellainen oppimisympäristö, joka on kehittävä, oppimista tukeva, terveellinen ja turvallinen. Näin oppimisympäristö tukee parhaiten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevia tavoitteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.) Karppisen mukaan kädentaidot mahdollistavat lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen, itsensä ilmaisemisen ja tutustumisen itseensä. Kädentaidot ovat avain inhimillisen kasvun alkamiseen. (Karppinen 2001b, 106–107.)

Nykyään kirjoitetaan paljon yksilöiden huonovointisuudesta meidän yhteiskunnassa. Olenkin miettinyt, mistä kyseinen ilmiö johtuu. Voidaanko jo varhaiskasvatuksessa auttaa lasta saavuttamaan tulevaisuudessa mielihyvän tunteita ja voimaan hyvin itsensä kanssa? Itselleni hyvää oloa, mielihyvää ja rentoutumisen tunnetta tuo käsillä näperteleminen ja touhuaminen. Siinä

arjen huolet haihtuvat ja mieli lepää. Usein olen hyvin tyytyväinen tulokseen ja ylpeä siitä, että sain homman suoritettua loppuun asti. Olen ajatellut, että lapset ovat yhteiskuntamme tulevaisuus ja heidän hyvinvointiin kannattaa sijoittaa, joten näistä ajatuksista ja ideasta kumpusi aihe tutkielmaani, kädentaitojen merkitys lapsen minäkuvan kehittymiselle. Haluan syventää tietoa kädentaidoista, minäkuvasta ja siitä, kuinka kädentaidot edistävät minäkuvan kehittymistä. Tutkimuskysymykseksi tuli kädentaitojen merkitys varhaiskasvatuksessa lapsen minäkuvan kehittymiselle. Kädentaidot ovat vain yksi osa, millä voi vaikuttaa hänen minäkuvan kehittymiseen ja oman mielenkiinnon vuoksi rajaan tutkimuksen kyseiseen aiheeseen.

Tutkielmani on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineistona minulla on kuusi artikkelia, jotka käsittelevät kädentaitoja, varhaiskasvatusta ja itsetuntoa. Luettuani artikkeleja, olen pelkistänyt aineiston koskemaan tutkimaani aihetta. Tämän jälkeen olen ryhmitellyt poimitut tekstit uuteen kokonaisuuteen eli klusteroinut ja lopulta aineistosta nousi kaksi käsitettä, kädentaidot ja minäkuva. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 161–165; Tuomi & Sarajärvi 2002, 101–115; Vilka 2015, 163–164.) Artikkeleja lukiessani huomasin, että kirjoittajilla oli erilaisia määrittelyjä samoille käsitteille. Valitsin kädentaidot yläkäsitteeksi siitä syystä, koska mielestäni se kuvaa kaikkein parhaiten varhaiskasvatuksessa lasten tutustumista ja oppimista omiin kädentaitoihinsa eri materiaalien, tekniikoiden sekä välineiden avulla. Artikkeleissa minäkuvasta ja itsetunnosta puhuttiin myös samojen sanojen avulla. Tietyllä tapaa ne ovatkin samoja asioita ja vaikeasti eroteltavia. Kuitenkin rajasin toiseksi käsitteeksi minäkuvan, koska mielestäni lapsi luo ensin itsestään tietynlaisen minäkuvan omien, muiden ja ympäristöstä saatujen palautteiden kautta ja tämän jälkeen lapselle alkaa kehittymään hyvin varhaisessa vaiheessa itsetunto.

2 Kädentaidot varhaiskasvatuksessa

Kerron tässä osiossa kädentaitojen historiasta, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Mielestäni on tärkeää tiedostaa kädentaitojen historialliset juuret ja sen kehittyminen tähän päivään. Kädentaitoja pidettiin ennen tärkeänä taitona selviytymisen kannalta ja nykyäänkin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on kirjoitettu, että lapselle tulee tarjota monenlaisia kokemuksia ja mahdollisuuksia tutustua ympäröivään maailmaan esim. kädentaitojen avulla. Luvun loppupuolella määrittelen kädentaidot ja kerron tarkemmin, mitä kädentaidotprosessi pitää sisällään. Mielestäni kädentaidot ovat tärkeä osa ihmisen kehittymistä ja minäkuvan syntymistä.

2.1 Kädentaitojen historiaa

Suomalainen Uno Cygnaeus jo 1850-luvulla ymmärsi käsityön merkityksen lapsille kasvun ja kasvatuksen perustana hyvin tärkeäksi. Vuonna 1866 Suomeen tulikin ensimmäisenä maana Euroopasta käsityö pakolliseksi oppiaineeksi opetukseen. (Hyrsky 2005, 167 Peltosen 1998, 3, 10 ja Nurmen 1988 201–202, 209 mukaan; Johansson & Lindfors 2008, 17; Lujala 2007, 65–68 Iisalonen 1991, 123, Kemppaisen 2001, 256–260, Nurmen 1965, 44–49 ja Salon 1939, 6, 380–413 mukaan; Kantola 2002, 86; Pietikäinen 2005, 79 Nurmen 1988, 208–211 mukaan.) Cygnaeus piti tärkeänä ottaa kansanopetusjärjestelmään Saksassa kehitellyn varhaisvuosien pedagogiikan eli lastentarhan ajatuksen mukaan koulukokonaisuuteen (Lujala 2007, 65 Boreniuksen 1954, 92, Nurmen 1964, 162–163 ja Salon 1939, 438–441 mukaan). Hän havaitsi kädentaitojen lisäävän lasten taitoa elää materiaalisessa maailmassa, kykyä tiedostaa tekemisen prosesseja ja hallita omaa psyykkistä puoltaan. Kädentaitojen tarkoitus oli ylläpitää ja edistää yleistä kätevyyden osaamista ja taitamista. Nykyäänkin kädentaitojen merkitys on pysynyt aika tavalla samanlaisena. (Pietikäinen 2005, 82, 85.)

Kädentaidot ovat arjen taitamista, luovaa ongelmien ratkaisua sekä tekemisen ja onnistumisen iloa. Kädentaitojen harjaannuttaminen kehittää luovuutta, keskittymiskykyä ja pitkäjännitteisyyttä.

(Karppinen 2009, 62)

2.2 Kädentaidot tänä päivänä

Nykyaikana ihminen pitää kädentaitoja enemmän harrastamisen muotona kuin ennen. Kädentaitoja vaativia töitä tehdään, koska ihminen haluaa lisätä omaa hyvinvointiaan ja tuottaa itselleen mielihyvää. Sitä pidetään vapaa-ajan toimintana, joka kehittää ihmistä monipuolisesti ja auttaa häntä etsimään minuuttaan. Tekemiseen tarvittavia materiaaleja, ohjeita ja keinoja työn toteuttamiseen on tullut paljon tarjolle kauppoihin sekä sosiaaliseen mediaan. (Kouhia 2016, 20–21, 30.)

Nykyaikana kädentaidoista ei voida unohtaa digitaalisuutta, jossa tieto muutetaan digitaaliseen muotoon ja se on hyödynnettävissä tietoverkossa. Jotkut käsityövälineet ovat muuttuneet digitaalisiin versioihin, kuten kirjontakone tai tietokoneohjatut jyrsimet. Suunnittelussakin voi hyödyntää tietokoneohjelmia. Ihminen tekee koodin, jossa on haluttu toiminto määritelty tarkasti digitaalisessa muodossa. Vaikka tietotekniikka tuo helpotusta ihmisten arkeen, niin ihmistä tarvitaan näiden koneiden ohjaamiseen, ohjelmointiin ja joitakin asioita ei konekaan osaa tehdä ilman ihmistä. Ohjelmointikin voidaan käsittää käsillä tekemiseksi ja se on keino saada yhteys digitalisoituneeseen yhteiskuntaan. (Dufva & Dufva 2016, 44, 46.) Sosiaalinen media, kuten erilaiset blogit ja käsityöryhmät, ovat lisänneet kädentaitajien mahdollisuuksia jakaa sekä saada uusia ohjeita, vihjeitä, neuvoja ja kuvia virtuaalisesti netistä. Tämän takia sosiaalinen media on yksi tärkeimmistä kanavista vaihtaa tietoa ja taitoa kädentaitajien keskuudessa. (Kouhia 2016, 25.)

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa 2016 vuonna laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Ohjekirjassa ei suoranaisesti mainita kädentaitoja, vaan ne sisältyvät oppimisolueeseen ilmaisun monet muodot, taidekasvatus ja käsityöllinen toiminta eli tämä osio sisältää kädentaidot. Varhaiskasvatuksen perusteissa sanotaan, että kädentaitojen tarkoitus on tarjota lapsille erilaisia keinoja kokea ja hahmottaa ympäröivää maailmaa; tutustua itseensä sekä tunteisiinsa; tutustua eri materiaaleihin ja välineisiin sekä sallia oman luovuuden käyttämisen innostuksen ja mielenkiinnon mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 41–43.)

Minusta on hyvä, että nykyäänkään ei unohdeta kädentaitojen merkitystä yksilön kasvulle ja kehitykselle, vaikka arjen kädentaidot eivät ole niin tarpeellisia kuin ennen. On hyvä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan yhtenä tärkeänä kokonaisuutena ilmaisun monet muodot, joka pitää sisällään kädentaidot ja lapselle tarjotaan mahdollisuus tutustua itseensä

sekä ympäröivään maailmaan. Näin hänelle mahdollistetaan monipuolisten kokemusten saaminen ja mahdollisuus kokea erilaisia elämyksiä. Tämän avulla lapsi saa erilaisia keinoja sekä taitoja selviytyä tulevaisuudessa eteen tulevista ongelmista.

Lapsen maailmasuhteelle on ominaista aistisuus ja toiminnallisuus. Tämä tarkoittaa, että lapsi tutkii maailmaa uteliaasti kaikilla aisteillaan ja tekee luovia toiminnallisia ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta.

(Pääjoki 2016, 113)

2.3 Kädentaidon tulevaisuus

Anttilan ja Kouhian mukaan alati kehittyvä teknologia ja digitaalisuus ei syrjäytä kädentaidon osaamista ihmiseltä, vaan kädentaitojen merkitys yksilölle on kasvanut viime aikoina. Se ei ole tulevaisuudessa häviävä taito, vaan kädentaidoista on kehittynyt yksilölle monipuolinen ajan viettämismuoto, sillä useat ihmiset ympäri maailman harrastavat sitä. He arvostavat itse tehtyjä tuotteita ja niiden tekemiseen tarvittavia taitoja. (Anttila 2016, 17; Kouhia 2016, 20.) Harrastaminen tuottaa tekijälleen mielihyvää rentoutumisen ja nautinnollisuuden kautta. Yksilö haluaa harrastaa omasta vapaasta tahdosta ja hän viihtyy sitä tehdessä. Samalla hän saa toteuttaa itseänsä. Kädentaidon harrastaminen on kokonaisvaltaista toimintaa, koska yksilö saa toteuttaa itseänsä kokeilemalla eri tekniikoita ja materiaaleja sekä hän voi samalla hyödyntää omaa tietoa ja taitotasoaan. (Kouhia 2016, 21, 23.)

Tämä avaa lukuisat mahdollisuudet oppimiseen ja tietämiseen ympäröivästä maailmasta, ja myös itsestä, aivan uudella tavalla. Tämä on inhimillisen kehityksen alku

(Karppinen 2001b, 107)

Karppisen (2005, 166) mukaan kädentaitojen tarkoitus on yksilölle tulevaisuudessakin hänen kasvaminen ihmisenä. Omien tietojen ja taitojen lisääminen, sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden ja kokemuksellisten elämysten lisääminen kädentaitojen avulla. Kädentaidot auttavat ihmistä löytämään itselleen voimavaroja erilaisiin elämäntilanteisiin. Tunnistamaan omiin vah-

vuuksiin sekä heikkouksiin ja tunnistamaan omat vaikuttamismahdollisuudet elämässään. Kädentaitojen tulisi innostaa yksilöä pyrkimään kohti omanlaista aktiivista inhimillistä olemista ja elämää. (Karppinen 2005, 166.)

Kädentaitojen avulla lapsi kehittää omaa luovuuttaan ja ongelmanratkaisukykyään. Mielestäni on hyvin tärkeää tarjota lapselle mahdollisuuksia kädentaitojen avulla tutustua erilaisiin materiaaleihin ja ympäristöön esim. tietoverkkoon, koska näin hän pääsee oppimaan ja tutustumaan netin maailmaan ja hyödyntämään sieltä saamiaan tietoja työhönsä. Vaikka nyky-yhteiskunnassa tietotekniikka ja koneet auttavat ihmistä, niin hänen olisi hyvä opetella kokeilemaan ja tekemään asioita myös omilla käsillään. Koneetkaan eivät synny eivätkä ne ohjelmoitu itsestään, vaan aina tarvitaan joku tekijä. Koneet ja tietotekniikka auttavat yksilöä saavuttamaan hänen tavoitteensa. Nyky-yhteiskunnassa ei voi enää unohtaa/sivuttaa digitaalisuutta vaan se on osa meidän elämää, joka tulee hyväksyä.

Monet taidot ehtivät ruostua ja monet tiedot unohtua. Mutta kun ne ovat kerran olleet hallinnassa. On ne pitkänkin ajan päästä tarvittaessa helppo aktivoida. Ne ovat perusta, jolle kehittyvä ihminen voi elämäänsä ja kehittymistään rakentaa.

(Kojonkoski-Rännäli 2000, 126)

2.4 Kädentaidon määrittelyä

Perehtyessäni kädentaitojen kirjallisuuteen huomasin määrittelyn olevan aika kirjavaa ja käsite on ollut muuttuva aikakausien mukaan. Joku puhui kädentaidoista, käsityöstä, käsityökasvatuksesta tai taidekasvatuksesta. Lukiessani tekstejä päätin käyttää Varhaiskasvatussuunnitelmassa käytettyä termistöä eli taidekasvatusta, joka on yleinen määritelmä ja sen alle kuului kädentaidot. Rajatakseni aihetta päätin keskittyä pelkästään kädentaitoihin. Kädentaidot määritelmä mielestäni kuvaa kaikkein parhaiten varhaiskasvatuksessa lasten kanssa työskentelyä ja heidän tutustumistaan käsillä tekemiseen. Kädentaidot on mielestäni laaja-alainen käsite ja se pitää sisällään paljon erilaisia toimintoja. Käsityö ja käsityökasvatus kuuluvat mielestäni enemmän myöhempisiin vaiheisiin eli koulumaailmaan. Näitä kahta edellä mainittua käsitettä käytetään taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 29).

Kädentaidot ovat inhimillistä toimintaa, johon vaaditaan tekijältä monenlaisia henkisiä ja fyysisiä toimintoja (Anttila 2016, 6; Huotilainen 2016, 32–33; Vähälä 2003, 13 Suojasen 1991 mukaan). Ennen kuin tuotos on valmis, niin tekijän tulee suunnitella, ehkä käyttää luovaa ajattelua, tehdä työ valmiiksi ja lopuksi arvioida tulosta. Käsillä työskennellessä tekijä hankkii itselleen kokemuspohjaista tietoa. (Anttila 2016, 6–7.) Puhuttaessa kädentaidoista taidekasvatuksen sisällä, se ei tarkoita pelkästään materiaalien, tekniikoiden tai työtapojen hallintaa, vaan se myös pitää sisällään luovan ilmaisun. Luovuus taidekasvatuksessa on omien tunteiden ja persoonallisuuden ilmaisemista. Tuotoksella ei tarvitse olla käyttötarkoitusta ja tällöin se ilmaisee tekijän taiteellista näkemystä. (Karppinen 2005, 52 Kallion 1999, 49–54 mukaan; Karppinen 2009, 56–57; Pääjoki 2016, 114.) Luovassa prosessissa lapsi ilmaisee itseään vapaasti ja hänellä on rauhallinen ympäristö sen ideointiin ja toteuttamiseen. Kasvattaja voi liiallisilla omilla säännöillä, ohjeilla ja neuvoilla tukahduttaa lapsen luovuuden. (Uusikylä 2001, 16–17)

Mitä varhemmin lasta on ohjattu luovuuden, käsillä tekemisen ja kokemisen maailmaan, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia ja uskallusta hyödyntää lapsuuden intuition ja fantasian maailmaa myöhemminkin. Varhaisiän esteettiset kokemukset luovat myös uskallusta kohdata uusia kokemuksia ja haasteita.

(Karppinen 2009, 59)

Kädentaidoissa tehtävä työ kuvastaa yksilön kulttuurisia perinteitä ja piirteitä. Työ pitää sisällään suvun tieto- sekä taitopääomaa ja se ilmaisee myös laajempaa kulttuuritietoa, mikä kertoo omaa tarinaansa. Työ kertoo tuleville sukupolville, kuinka ennen on eletty sekä tehty asioita. Töiden avulla arvokas tieto ja taito siirtyvät seuraaville sukupolville. (Anttila 2016, 16.)

Käsien toiminta kertoo yhtä lailla myös kulttuurisista eroista ja tavoista, kuten käsien eri toiminnot tervehtimisessä tai neulepuikkojen eri tarttumis- ja työotteet eri puolilla maapalloa.

(Karppinen 2001b, 106)

Varhaiskasvatuksessa kädentaidoissa on hyvä lasten antaa kokeilla monipuolisesti eri materiaaleja ja helppokäyttöisiä välineitä (Karppinen 2009, 59). Kädet auttavat ihmistä tuntemaan,

koskettelemaan, piirtämään, rakentamaan ja aistimaan erilaisia asioita ympäristöstään (Karppinen 2001a, 54; 2001b, 106; 2009, 56–57). Kädentaitoja tehdessä pienokaisen motoriset taidot paranevat, hän tutustuu omaan kehoonsa, hänen kognitiiviset taitonsa kasvavat, hän oppii uusia työtapoja ja omaksuen samalla kulttuuria sekä lähiympäristöään. Kädentaidot edistävät lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä ja itseilmaisua. (Karppinen 2001b, 106–107.) Varhaiskasvatuksessa kädentaidot edistävät lapsen arjen taitoja, lisäävät luovaa ongelmanratkaisukykyä ja tuottavat hänelle ilon tunteita sekä onnistumisen kokemuksia. Pienokaisen tehdessä kädentöitä hänen keskittymiskykynsä ja pitkäjänteisyytensä kasvavat samalla. (Karppinen 2009, 62.)

Varhaiskasvatuksessa käsityö tarkoittaa monipuolista materiaalien, helppokäyttöisten välineiden (kuten sakset, tylppä neula, vasara, pensseli) ja tekniikoiden kokeilua niin pehmeiden kuin kovien materiaalien parissa. Se on leikinomaista kädentaitojen harjoittamista sekä elämysten ja kokemusten kartuttamista.

(Karppinen 2009, 59)

Lapsen saavuttaessa kädentaidoissa tietyn tavoitteen, hän pystyy etenemään seuraavalle tasolle ja haastamaan itsensä uusiin tavoitteisiin. Edetessään hän pystyy kokeilemaan haastavampia tehtäviä ja käyttämään luovuutta niiden ongelmien ratkaisemiseksi. Tällainen työskentely vaatii lapselta keskittymistä ja paneutumista työhön. Tekemisen ja kokeilemisen kautta taidosta tulee lapselle opittu asia. (Syrjälä 2005, 109–110.)

Tämä tarkoittaa, että kasvattaja on kyllä velvollinen harjaannuttamaan kasvatettavan niitä taitoja ja antamaan hänelle niitä tietoja, jotka ovat tarpeellisia ihmisen sivistymiselle kasvattajan näkemyksen mukaan, mutta kasvatettava puolestaan käyttää näitä taitoja ja tietoja sivistyäkseen oman näkemyksen mukaan.

(Kojonkoski-Rännäli 2009, 126)

Karppisen ja Kojonkoski-Rännälin mukaan kädentaidot pitää sisällään erilaisia asioita kuten kognitiivisia (kuinka työ tehdään, valmistustekniikoita ja hiljaista tietoa) ja kehollisia taitoja (aistimista, käden/kehon hallintaa) (Karppinen 2005, 73; 2009, 58; Kojonkoski-Rännäli 2016,

80). Karppinen toteaaikin taidon kietoutuvan tiiviisti yhteen tiedon kanssa. (Lepistön 2004, 40 mukaan.) Taitoon kuuluu järkipäätäistä ajattelua ja harkintaa. Kädentaidoissa tärkeää on myös tekemisen prosessi ja sen päämäärätietoisuus; ei pelkästään tuotos, joka itsessään tuottaa mielihyvää ja osaamisen tunnetta tekijälleen. Jokaisella ihmisellä on taitojen perusta sisällään ja hän pystyy niitä kehittämään harjoittelun avulla. Taidot ja tiedot ovat yksilön pääomaa, joka myös määrittää häntä ihmisenä ja joiden avulla hän saa selviytymiskeinoja tulevaisuutta varten. (Karppinen 2005, 73–74.)

Kädentaitojen harjoittaminen jo pienestä pitäen on hyvin tärkeää lapsen kehittymisen kannalta. Hän saa oppia mielekkäällä tavalla uusia asioita tulevaisuutta varten. Lasten työskentelyssä tärkeää ei ole se, kuinka hieno tai valmiin mallin mukainen teoksesta tulee, vaan matka, jonka lapsi kulkee ennen kuin työ on valmis. Kädentaidot kehittävät lasta monipuolisesti esim. hänen motoriikkansa ja luovuuttaan sekä kognitiivisia taitoja kuten ajattelua, muistamista, havaitsemista ja ongelmanratkaisukykyä. Lapsi oppii tunnistamaan itseään ja haastamaan itsensä kokeilemaan ja oppimaan vaikeampia tehtäviä. Työskentelyn onnistuessa hän kokee positiivisia kokemuksia sekä elämyksiä ja epäonnistumiset lisäävät halua kokeilla uudelleen ja ratkaista vaikeudet. Kädentaidot mahdollistavat lapsen luovuuden käyttämisen, sillä edellytyksellä, että aikuinen antaa mahdollisuuden lapselle työskentelyyn ilman omia ”oikeita mielipiteitä ja neuvoja”. Työskentelyhetkeen tuleekin varata aikaa ja antaa lupa lapselle valita sopivin ratkaisu työnsä kannalta. Valmis työ kuvastaa ja kertoo katsojalle työn tekijästä ja hänen sisäisestä mielenmaailmasta.

2.5 Kädentaidon työprosessi

Pidän tärkeänä tuoda esiin, että kädentaidoissa voidaan erotella erilaisia työvaiheita. Kädentaidot eivät ole pelkästään ”näpertelemistä” ja ajanvietettä, vaan se kehittää tekijäänsä monipuolisesti. Kädentaidon työprosessi pitää sisällään monenlaisia toimintoja kuten ajatustyötä, motoriikkaa, tunteita ja elämyksellisyyttä.

Kädentaidon työprosessista voidaan erotella neljä eri vaihetta ennen kuin työ on valmis:

1. Ideointivaihe, jolloin yksin tai yhdessä mietitään, tuumaillaan, ideoidaan, luodaan mielikuvia ja motivoitutaan alkavaan työskentelyyn.

2. Suunnitteluvaihe, jolloin mietitään työhön tarvittavia materiaaleja, kokeillaan ja testataan työskentelytapoja. Mahdollisesti ratkotaan eteen tulevia ongelmia. Samalla mietitään myös omaa tieto- ja taitotasoa.
3. Työntoteutusvaihe, jolloin toteutetaan suunniteltu työ hahmotetulla tavalla.
4. Arviointi- ja reflektointivaihe. Tekijä arvioi omaa toimintaansa, oppimistaan ja ratkaisujaan. Hän kykenee ottamaan toisilta palautetta vastaan ja antamaan palautetta toisille. Arviointia tapahtuu koko prosessin aikana, koska se edistää työn etenemistä ja antaa työlle tarvittavan suunnan. (Anttila 2016, 12; Hartikka 2010, 51–52, 56 Anttilan 1993, 111, 230 mukaan; Pöllänen & Kröger 2005, 87–88; Vähälä 2003, 14 Anttilan 1993 mukaan.)

Kädentaidonprosessi ei ole aivan näin yksiselitteinen, vaan siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Omat arvot ja asenteet, ympäristön arvot ja asenteet (aikakauteen ja kulttuuriin sidottu kauneus käsite, perinteet), taloudelliset tekijät (ajan riittävyys, tekijän taidot ja tiedot), materiaaliset tekijät (ekologisuus, saatavuus ja kestävyys) ja teknologian mahdollinen hyödyntäminen työskentelyssä. Nämä eri tekijät vaikuttavat ratkaisuihin, mitä kädentaitaja tekee ja tätä kautta lopullisen työn tulokseen. (Anttila 2016, 12; Hartikka 2010, 51–52 Anttilan 1993 mukaan.)

Pöllänen ja Krögerin mukaan kädentaidotprosessi voi olla hidas eikä se etene suoraan ylläolevien vaiheiden kautta. Työntoteutusvaiheessa voi ehkä joutua palaamaan suunnitteluvaiheeseen ja miettimään uudelleen asioita. Tämän jälkeen työ etenee tekijän halutun mielikuvan mukaan. He ajattelevat, että ideointi- ja suunnitteluvaihe ovat kädentaitoprosessin keskeisiä vaiheita tekijälle. Silloin tekijä joutuu miettimään ja etsimään valmistuvalle työlle oikeita sekä toimivia ratkaisuja. Samalla tekijä saa itselleen lisää tietoa, taitoa ja luovuutta omaan materiaaliin. (Pöllänen & Kröger 2005, 87–88.)

Varhaiskasvatuksen kädentaidon tuokioiden suunnitteluun on hyvä ottaa lapset mukaan, koska se sitouttaa heidät osallistumaan ja näin työn tekemisestä tulee heille mielekkäämpää. Kasvattajan tehtävänä kädentaidoissa on tarjota lapselle mahdollisimman monipuolisia kokemuksia sekä elämyksiä. Työskentelyhetken olisi hyvä olla lapselle leikinomainen sekä salliva eli lapsi saisi onnistua tekemisessään erehtymisen ja onnistumisen kautta. Materiaalit ja työtavat tulee suhteuttaa lapsen tieto- ja taitotason mukaan. (Karppinen 2009, 59.)

Työskentelytuokioita suunniteltaessa voidaan lapset ottaa mukaan suunnitteluun sekä yhteisten toimintasääntöjen laatimiseen. Näin lapset sitoutuvat työskentelyyn eri tavalla.

Suunnittelu voi alkaa lapsen ihmettelystä tai kysymyksestä tai vierailusta esimerkiksi museoon tai näyttelyyn.

(Karppinen 2009, 59)

Ideointi- ja suunnitteluvaihe ovat tärkeitä asioita työprosessissa, joten varhaiskasvatuksessa olisi hyvä huomioida tämä. Lapset tulisi osallistaa tekemiseen jo alusta pitäen, että he olisivat motivoituneet tekemään työtänsä. Heti alkuvaiheesta alkaen heille tulee eteen uusia opittavia asioita esim. suunnittelusta, ideoinnista ja kenties yhteistyöstä toisten kanssa. Vaikka nykyään puhutaan paljon lapsen osallisuudesta varhaiskasvatuksessa, niin kuitenkin viime kädessä aikuinen on vastuussa toiminnasta. Aikuinen määrittää tekemiselle rajat ja luo turvallisen ympäristön lapselle. Huolella valitut materiaalit ja välineet tulee sopia pienokaisen käteen. Yhdessä tekemällä ja kokeilemalla lapsellekin kehittyy mielikuva tekemiseen tarvittavista asioista ja he oppivat prosessityöskentelyä. Mielestäni työntekijän olisi hyvä muistaa kädentaidoissa ei ole tärkeintä valmis työ, vaan se, kuinka tulokseen päästiin siis tekemisen matka alusta loppuun saakka. Kädentaidon työprosessi pitää sisällään monenlaisia asioita, joita ei välttämättä tiedosta, ellei rupea tarkasti miettimään. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden olisikin välillä hyvä miettiä, miten kädentaidot oikeasti kehittävät lasta ja kuinka se edistää lapsen minäkuvan kehittymistä.

Tekeminen ja osallistuminen itsestään on pienelle lapselle merkittävämpää kuin lopputulos. Lopputuloskin on mielihyvää tuottavaa, kun lapsi näkee sen päivittäin esimerkiksi kodin tai päiväkodin seinällä tai muussa käytössä.

(Karppinen 2001a, 56)

3 Minä ja minäkuva

Tässä osiossa kerron minästä ja minäkuvasta sekä myös siitä, miksi valitsin tarkasteltavaksi tähän tutkielmaan minäkuvan. Seuraavissa kappaleissa määrittelen minäkuvan, miten minäkuva muodostuu lapselle ja miten sitä voi vahvistaa varhaiskasvatuksessa.

Minä tarkoittaa yksilölle hänen omaa kokemusta itsestään eli persoonastaan ja hänen taitoa jäsentää omia kokemuksiaan haluamaansa järjestykseen (Keltikangas-Järvinen 2017, 117; Ojanen 1996, 27–28). Minän syntymä alkaa, kun yksilö on vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Minä sisältää yksityisen, sosiaalisen ja ihanneminän. Yksityinen minä pitää sisällään yksilö tiedon siitä, että hän tajuaa puhumattomien ajatuksiensa, toiveidensa ja unelmiensa olevan henkilökohtaisia eikä muiden ihmisten tiedossa. Sosiaalinen minä tarkoittaa yksilön tietoisuutta siitä, että hän kuuluu johonkin yhteisöön, ryhmään, sukuun ja perheeseen. Sosiaalisen minän kuvaan vaikuttaa aina se, minkä ryhmän mukaan yksilö itseään tarkastelee eli se vaihtelee ryhmästä riippuen. Ihanneminä haluaisi yksilölle sellaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä, joita yksilöllä ei ole eli ne ovat tavoitteita, joita kohti yksilö haluaa pyrkiä. (Keltikangas-Järvinen 2017, 118–119, 121.)

Ojasen (1996, 31) mukaan minästä voidaan erottaa kolme eri osaa; identiteetti, minäkuva ja itsetunto. Identiteetti ilmaisee ihmisen paikkaa, kuuluvuutta johonkin ryhmään ja yksilöllisyyttä. Itsetunto on itsensä tietämistä, tuntemista ja arvostamista (Koivisto 2011, 41; Ojanen 1996, 31). Itsetuntoon kuuluu fyysinen-, sosiaalinen-, suoritus- ja emotionaalinen itsetunto. Nämä osa-alueet vaikuttavat yksilön itsetuntoon ja hänen hyvinvointiinsa. (Koivisto 2011, 42.) Minäkuvalla määritellään omia piirteitä ja ominaisuuksia, joilla yksilö kuvaa itseään (Keltikangas-Järvinen 2017, 117; Ojanen 1996, 31).

Minä-, minäkuva-, minäkäsitys-, itsetunto- ja identiteetikäsitteiden määrittelemineen on vaikeaa. Tutkijoiden keskuudessakin sanojen määrittelyissä on ollut erimielisyyttä ja käsitteiltä puuttuu yhteinen määritelmä. Edellä mainittuja käsitteitä on voitu käyttää toistensa synonyymeinä ja vaihtelevasti eri tilanteissa. (Koivisto, 2007, 31, Byrnen 1996, 1, Harterin 1999, 3–5, Wellsin & Marwellin 1976, 5 ja Wilsonin 1998, 317 mukaan.)

Päätin tässä tutkielmassa käyttää määritelmänä minäkuva, koska se mielestäni kuvaa parhaiten lapsen tutustumista itseensä ja oman kuvan eli minäkuvan luomista erilaisten toimintojen kautta jo hyvin pienestä pitäen. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii tutustumaan omaan kehoonsa sekä

itseensä kokeilemalla omia rajojaan useilla eri tavoilla, kuten kädentaitojen avulla. Hän opettelee uusia taitoja ja tietoja innolla. Näin lapselle alkaa muodostumaan minäkuva itsestään. Oman sekä muilta saatujen palautteiden ja onnistumiskokemusten kautta lapselle kehittyy itsetunto. Seuraavassa kappaleessa määrittelen, mitä tarkoitan tässä tutkielmassa minäkuvalla.

3.1 Minäkuvan määrittelyä

Minäkuva tarkoittaa yksilön omaa näkemystä itsestään. Se vastaa kysymykseen, millainen minä olen. Minäkuva kertoo yksilön persoonasta, osaamisesta, kyvyistä, tavoitteista, ihanteista ja odotuksista. Se syntyy yksilölle erilaisten kokemusten myötä. (Keltikangas 2010, 137; Koivisto 2007, 31; Ojanen 1996, 36–40.) Yksilön minäkuva voi vaihdella eri tilanteissa, hänellä ei ole yhtä tiettyä ehjää kuvaa itsestään, vaan se vaihtelee tilanteen mukaan esim. kotona – töissä – harrastuksessa. Tämä auttaa yksilöä sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin ja hän pystyy säilyttämään eheänä luomansa minäkuvan. (Ojanen 1996, 37–40.) Minäkuvan muodostuminen on pitkän aikavälin tapahtuma eli se kehittyy lapsuudesta varhaiseen aikuisuuteen saakka (Keltikangas-Järvinen 2017, 137.)

Aluksi lapsella minäkuva muodostuu ulkoisista olemukseen liittyvistä ilmaisuista, tekemisistä ja toimintoista. Pienokaisen kasvaessa hänen minäkuvastaan tulee enemmän ilmi yksilön sisällä olevia asioita kuten persoonallisuuden piirteitä, arvoja ja asenteita. (Ojanen 1996, 37.) Yksilön minäkuva muuttuu hyvin hitaasti sekä pienin askelin ja yleensä muutosta ei itse huomaa (Keltikangas-Järvinen 2015, 142; Ojanen 1996, 37, 40).

Minäkuvan syntyminen on pitkän aikavälin tuotosta ja se muodostuu jo pienestä pitäen. Lapsen minäkuvan kehittymisen alkuvaiheessa tärkeitä henkilöitä ovat kasvattajat sekä lähiympäristössä olevat aikuiset. Aluksi minäkuva on aika lailla ulkoapäin omaksuttua tietoa itsestä, mutta lapsen kasvaessa hänelle muodostuu omia mielipiteitä ja mielikuvia itsestään siitä millainen hän on oikeasti.

3.2 Lapsen minäkuvan muodostuminen

Keltikangas-Järvisen (2010, 137–140) mukaan lapsen minäkuva alkaa kehittymään noin kolmen ikävuoden aikoihin, jolloin hänellä on separaatio-individuaatiovaihe meneillään. Silloin hän huomaa olevansa itsenäinen yksilö. Ennen tätä vaihetta lapsi käy läpi objektikonstanssin

eli kohdepysyvyyden vaiheen, joka liittyy tunteisiin. Hän huomaa itsessään sekä muissa ihmisissä hyviä ja huonoja puolia. Hän hyväksyy niiden tuoman ristiriitaisen tunteen ja näkee asioilla eri puolia. Välillä äiti toimii pienokaisen haluamalla tavalla ja välillä hän ei vastaa toiveeseen, mutta lapsi ymmärtää äidin rakastavan häntä sekä pysyvän hänen luonaan. Objektikons-tanssivaiheen läpikäyminen auttaa lasta luomaan ehjän minäkuvan itselleen. Tämän avulla hän saa luotua itselleen terveen itsetunnon. (Keltikangas-Järvinen 2010, 137–140.)

Individuaatiovaiheeseen kuuluu lapsen taito tehdä kompromisseja, luopua kokonaan omasta toiveesta/halusta tai opetella odottamaan ennen toiveiden täyttymistä. Tässä vaiheessa kasvattajat asettavat lapselle rajoja, joiden avulla hänen käytöstä ohjataan toivottuun suuntaan. Tämä voi aiheuttaa pienokaiselle pettymyksen tunteita. Lapsen huomatessa, että luopumalla omista ha-luistaan, hän saa emotionaalista hyväksyntää kasvattajalta. Hän saa mielihyvää ja hyväksyntää toiminnastaan. Näin sosiaalinen vuorovaikutus alkaa toimimaan. Tähän vaiheeseen kuuluu myös halu itse määrätä omaa toimintaansa. Pienokainen kokee onnistumisen tunnetta siitä, että hänen ratkaisut johtivat toivottuun tulokseen ja näin hänen itsetuntonsa kasvaa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 143–144.)

Individuaatiovaiheen loppuun kuuluu lapsen minäkuvan kehittymisen alkaminen peilisuhteen ja samaistumisen kautta. Pienestä pitäen lapsi seuraa sitä, miten kasvattajat hyväksyvät hänen toimet. Hänen tehdessä jotain esim. ääntäessä tai liikkuesssa uudella tavalla pienokainen saa kasvattajilta heti palautetta ja näin hän sisäistää saamaansa palautetta. Kasvattajan tulee muis-taa, että hänen sanomisillaan ja teolla on vaikutusta lapsen omaa käsitykseen itsestään ja näin aikuinen voi muokata pienokaisen käytöstä. Tätä sanotaan peilisuhteeksi. Samaistumisessa pie-nokainen omaksuu sekä jäljittelee toisilta ihmisiltä huomaamaansa käyttäytymistä. Hän omak-suu enimmäkseen sosiaalisia tapoja sekä käyttäytymisen muotoja samaistumisen kautta esim. matkii kasvattajan tapaa siivota, puhua puhelimesta tai kävelyä. (Keltikangas-Järvinen 2017, 185–189; 2010, 147–149.) Aluksi pienokainen omaksuu kasvattajan käyttäytymismalleja ja myöhemmällä iällä asenteita ja mielipiteitä. Kasvattajilla on tärkeä vaikutus hänen minäkuvan ja itsetunnon kehittymiselle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 194.)

Individuaalivaiheen jälkeen lapselle tulee oidipaalinen vaihe, joka on ennen kouluikää. Tällöin lapselle muodostuu yliminä eli superego ja moraali. Kasvattajan asettamat rajat luovat lapselle yliminän. Tämän avulla hän pääsee irti tunteesta ”minä olen maailman napa ja maailma pyörii minun ympärillä” ja näin hänestä tulee sosiaalisempi. Aluksi yliminä toimii kasvattajan sano-mien määräysten ja rajojen asettamisen kautta, kun kasvattaja on pois paikalta, niin lapsi voi

tehdä kiellettyä asiaa. Vähitellen pienokainen samaistuu kasvattajan ihanteisiin sekä arvoihin ja näin hän sisäistää ne osaksi itseään. Hänen käyttäytymistään silloin ohjaa sisäinen minä, ei ulkoapäin tuleva määräys. Yliminä sisältää ihanteita ja arvoja, joita kohti lapsi pyrkii omalla käytöksellään. Sosiaalinen hyväksyntä, omat ihanteet, itsekunnioitus sekä itsearvostus ja syylisyyden tunne ohjaavat lapsen käytöstä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 149–151.)

Varhaiskasvatuksessa lapselle muodostuu vähitellen näkemystä itsestään ja hän luo itselleen minäkuvaa sen perusteella. Kasvattajan rooli on hyvin tärkeä tässä vaiheessa, koska hänen sanomisensa ja tekemisensä sekä hänen antama roolimalli ohjaavat lasta kehityksen tiellä. Jos lapsi kuulee koko ajan tai saa sanatonta palautetta ympäristöstään olevansa tietynlainen, niin hän uskoo saamaansa palautteeseen ja hän voi ryhtyä käyttäytymään kyseisellä tavalla. Hänen minäkuvansa muokkautuu saadun palautteen mukaiseksi. Tätä uskomusta lapselta niin kuin myös ympäristöltä voi olla vaikea muuttaa. Pahimmassa tapauksessa tallainen voi viedä innon kokeilemiseen ja estää lasta saamasta kokea erilaisia elämyksiä sekä kokemuksia. Mielestäni silloin lapselle ei synny oikeanlaista minäkuvaa itsestä vaan ympäristö on muokannut sitä tiettyyn suuntaan.

Jotta lapsen minäkuva kehittyy, hän käy erilaisia vaiheita ja kehityskausia elämässään. Monet asiat vaikuttavat minäkuvan syntymiseen. Se on kuin projekti, joka etenee ja kehittyy vuosien saatossa. Alussa lapsi on hyvin riippuvainen kasvattajistaan, kopio/matkaa heitä ja pikku hiljaa eri vaiheiden jälkeen hänestä alkaa muodostumaan mielikuvia omasta itsestään ja hän saa minäkuvan itsestään. Kaikki edellä mainitut vaiheet ovat tärkeitä ja edistävät lapsen minäkuvan kehittymistä/muodostumista sekä hänen kasvamista omaksi yksilöksi.

3.3 Lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistavia tekijöitä varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutussuhteet ovat tärkeä tekijä lapsen minäkuvan ja itsetunnon kehittymisessä. Aluksi ne kehittyvät pienokaisen ja vanhempien välisessä suhteessa, sitten se laajenee lasta hoitaviin kasvattajiin ja myöhemmin siihen vaikuttavat kaverisuhteet. Vuorovaikutussuhteissa on kiinnitettävä huomiota sanalliseen ja sanattomaan vuorovaikutukseen esim., jos kasvattajana kehuu lapsen hyvää käytöstä tai askartelutuotosta, niin myös sinun pitää kehollasi viestiä olevasi kiinnostunut hänen asiasta. Vuorovaikutuksen olisi hyvä olla lapselle henkilökohtaista, jakamatonta, sisältää myönteisiä asioita ja ehdotonta rakkautta sekä hyväksyntää. (Koivisto 2011, 44–47.)

Vuorovaikutussuhteen ollessa hyvä lapsen hänen fyysinen ja psyykkinen *perusturvallisuuden tunteensa* kasvaa. Jotta hän tuntisi olonsa turvalliseksi, on ilmapiirin oltava lämminhenkinen, avoin, hyväksyvä, toista ihmistä kunnioittava ja kiireetön. Ilmapiiri ei muodostu hyväksi itseksseen vaan kasvattajalla on velvollisuus luoda hyvä tunnelma ja olla ainosti läsnä lapsen arjessa. Kasvattaja vaikuttaa omalla esimerkillään eli käytöksellään ja tavoillaan muodostuvaan ilmapiiriin sekä perusturvallisuuden tunteeseen. (Koivisto 2011, 47–48.)

Kasvattajan on hyvä tuntea lapsi tarkoin, sillä silloin hän pystyy huomioimaan pienokaisen *yksilöllisesti*. Kasvattaja tunnistaa lapsen tarpeita, havaitsee vahvuuksia sekä heikkouksia ja näin hän pystyy vastaamaan siihen oikealla tavalla. Jotta hyvä vuorovaikutussuhde, perusturvallisuuden tunne ja yksilöllisyys toteutuisivat arjessa, niin kasvattajan on luotava *levollinen ja lapsilähtöinen ympäristö*. Kasvattajalla tulee olla aikaa kuunnella aidosti, osoittaa välittämistä ja olla läsnä pienokaisen hetkessä. Asioissa ja toiminnoissa voi edetä lapsen mukaan eikä kasvattajan suunnitelman mukaan. Luodaan yhdessä parhaiten toimiva malli. (Koivisto 2011, 50–52.)

Tärkeää on vahvistaa lapsen minäkuva *itsetunnon osa-alueiden* kautta, kuten fyysisen, sosiaalisen, suoritus- ja emotionaalisen itsetunnon avulla. Hänen oppiessa motorisia taitoja ja tunnistamaan omaa kehoaan, hyväksymään erilaisuutta itsessä sekä muissa, niin se kehittää hänen omaa minäkuvaansa. Erilaisissa ryhmätilanteissa lapsi harjaannuttaa sosiaalisia taitoja kasvattajan avulla. Hänelle pitää sallia tunteiden ilmaisu ja kasvattaja tulee auttaa lasta tarvittaessa sanoittamaan sekä kertomaan tunteista turvallisessa ilmapiirissä. Suoritusitsetunnon vahvistaminen kasvattajalle on helpompaa, koska kyseessä on tuotos tai toiminta, josta annetaan palautteita. Kasvattajan on hyvä muistaa jokaisen lapsen yksilöllisyys ja tapaan, jolla hän antaa palautetta. Pelkän positiivisen palautteen antaminen ei vahvista /edistä pienokaisen minäkuva, vaan hän tarvitsee myös rajoja, sääntöjä, epäonnistumisia ja rakentavaa palautetta toiminnastaan tai tuotoksestaan. (Koivisto 2011, 52–54.)

Jokaisen meistä on tärkeää saada myönteistä sekä tarvittaessa rakentavaa palautetta itsestään ja toiminnoistaan. Tämä auttaa meitä luomaan minäkuva sekä itsetuntoa. Kun annat palautetta lapselle, niin sinun on tarkoitettava sitä, mitä sanot eli ole vilpitön. Kasvattaja voi kehua sekä yksilöä tai yhteisöä. Palautetta voi antaa molemmilla, vaikka yhtä aikaa. Tutustu ja tarkkaile lasta, niin tiedät, mistä kehut häntä. Löydä myös positiivista sanottavaa lapsen heikoilta alueilta. Palautteen ei aina tarvitse olla ylitsevuotavan positiivista, vaan se voi olla rakentavaa ja kannustaa lasta yrittämään uudelleen sekä olemaan pelkäämättä epäonnistumisia. Alusta alkaen

ohjaa ja opeta lasta antamaan sekä kehuja että rakentavaa palautetta myös toisille. (Vehkalahti 2007, 116–120.)

Lapsen harjoittaessa varhaiskasvatuksessa kädentaitoja edellä mainitut asiat kuten vuorovaikutussuhteet, yksilöllisyys ja perusturvallisuuden tunne tulevat esille työskentelyhetkessäkin. Kasvattajan tehtävä on taata lapselle sellaiset olosuhteet, jossa hänen on mahdollista kasvaa ja kehittyä omana itsenään. Lapsen tulee saada kokea onnistumisen sekä epäonnistumisen tunteita ilman, että joku häiritsee. Tärkeää kasvattajan on antaa lapselle palautetta työskentelystä sekä työstä ja keskustella asiasta hänen kanssaan: Arvostaa ja kunnioittaa häntä tekijänä.

Viime aikana on paljon puhuttu lapsiryhmien koon kasvamisesta, mikä mielestäni ei ole hyvä asia lapsen kannalta. Hän tarvitsee kasvattajilta jakamatonta huomiota omalle olemiselleen ja tekemisilleen, niin liian suuret ryhmäkoot voivat hidastaa tai haitata minäkuvan kehittymistä. Lasten kasvattaminen sekä ohjaaminen vaatii kasvattajalta täyttä panostamista ja läsnäoloa. Varhaiskasvatuksen kasvattajan työtä tulisi arvostaa yhteiskunnassa ja kiinnittää huomiota heidän jaksamiseensa, sillä he kasvattavat tulevaisuuden tekijöitä.

4 Minäkuvan kehittyminen lapselle kädentaitojen avulla

Tässä osiossa kerron, miten varhaiskasvatuksessa kädentaidot auttavat lasta kehittämään itselleen minäkuvaa ja millaisia positiivisia vaikutuksia kädentaidoilla on kehittyvälle lapselle. Loppuun olen laatinut kaavion selkiyttämään kädentaitojen merkitystä lapselle sekä hänen minäkuvasa ja hyvinvointinsa kehittymiseen.

Kädentaitoja pidetään yksilön hyvinvointia lisäävänä tekijänä, jolla voi parantaa omaa elämäntilaa (Anttila 2016, 14; Huotilainen 2016, 34–35; Pöllänen 2005, 66; 2007, 30). Valmiit työt ja niiden valmistustavat kuvaavat tekijäänsä, jota ylpeydellä esitellään. Se on kuin osa hänen minäkuvaansa. Kädentaitoja tehdessä yksilöllä on aikaa itselleen ja omille ajatuksilleen sekä toiveilleen. Näin yksilö lisää omaa hyvinvointiaan. (Pöllänen 2005, 68, 70–71). Työskennellessään yksilö luo samalla itselleen minäkuvaa. Hänen saadessaan myönteistä palautetta työskentelystään tekijälle kehittyvä vahva minäkuva toisin kuin sellaiselle, joka ei saa palautetta ollenkaan tai hän kokee epävarmuutta oman työnsä suhteen. Hänen minäkuvasa ja itsetuntonsa muodostuvat heikoksi. (Anttila 2016, 11.)

Yksilö tuntee itsensä kokonaiseksi, kun saa toteuttaa ja tehdä kädentaitoja. Usein hän kokee flow-tilan eli hänen taitonsa riittävät tavoitteiden saavuttamiseen ja hän kokee onnistumisen tunteen työssään. Tässä tilassa yksilön stressi sekä syke tasonsa laskevat ja hän unohtaa tehdessään arjen murheet. Yksilö saa kokea onnistumista ja onnellisuuden tunteita. Kädentaidot ovat voimaannuttava tekijä, jossa yksilö kehittää omia taitojaan, tietojään ja persoonallisuutta. (Anttila 2016, 14–15.) Yksilölle tulee tunne osaamisestaan ja hän tiedostaa itsensä kokevaksi, joka voi vaikuttaa itse omilla tekemisillään ja valinnoilla omaa tulevaisuuteensa (Karppinen 2005, 129).

Varhaiskasvatuksen kädentaidot luovat pohjaa kasvun alkutaipaleelle ja siksi on tärkeää, että lapset saavat kokeilla eri asioita monipuolisesti. Se lisää lapsen luovuutta ja antaa hänelle kokemuksia kohdata tulevaa sekä tulevia haasteita. Kädentaidot auttavat lasta tunnistamaan sekä tuntemaan itsensä ja se on lapsen tapa tutustua ympäröivään maailmaan sekä löytämään paikkansa sieltä. Kädentaitojen avulla lapsi huomaa oman osaamisensa ja taitonsa, hän tuntee erilaisia tunteita ja työskennellessä hänelle herää omia ajatuksia ja pohdintoja. Parhaimmillaan hän kokee ”minä osaan” tunteen. (Karppinen 2009, 56, 58.)

Lapsen tehdessä erilaisia kädentaidon harjoituksia hän tutustuu samalla sekä ympäristöönsä että myös itseensä ja harjoittelee valitsemista eri mahdollisuuksista. Hän opettelee elämiseen tarvittavia taitoja, tietoja ja tunteita, joita hän voi tarvittaessa palautella muististaan. Nämä auttavat lasta löytämään omaa minuuttaan ja luomaan minäkuvaa itsestään. (Karppinen 2001a, 59.)

Tuotos niin paperilla kuin yhtä hyvin kankaalle maalattuna kuvaa symbolisesti luonnollista kohdetta, jota värittää lapsen omintakeinen ajattelu, mielikuvitusmaailma ja tarinat. Nämä toiminnot vievät eteenpäin lapsen oman itsensä tuntemusta. Niinpä, kun lapsi tutkiskelee ympäröivää maailmaa, hän tutkii samalla itseään. Maailman haltuunoton kautta lapsi rakentaa omaa minuuttaan.

(Karppinen 2001a, 59)

Lapsen minäkuvan kehittyminen kädentaitojen avulla vaatii kasvattajalta vahvistavan palautteen antamista, tukemista ja kannustamista lapselle hänen suorituksestaan, kyvyistä ja taidoistaan. Näin hän oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä heikkouksiaan ja luomaan minäkuvaa itsestään sekä luottamaan itseensä että muihin. Lapsen tahtiin eteneminen kannustaa häntä omatoimisuuteen ja hänen tietoisuuteen siitä, että hän osaa ja kykenee. Tärkeää on myös se, että kasvattaja tuntee pienokaisen vahvuudet ja näin hän voi järjestää lapselle tekemistä niiltä alueilta. Lapsi saa kokea osaamisen tunnetta. Kun lapselle tarjotaan mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan hänen vahvoilla alueilla, niin se parhaiten tukee hänen minäkuvan kasvua ja hänelle tulee onnistumisen kokemuksia. (Koivisto 2007, 140–143.)

Kun lasta arvostetaan tekijänä, osaa lapsi itsekkin arvostaa omia ja toisten töitä ja työskentelyä.

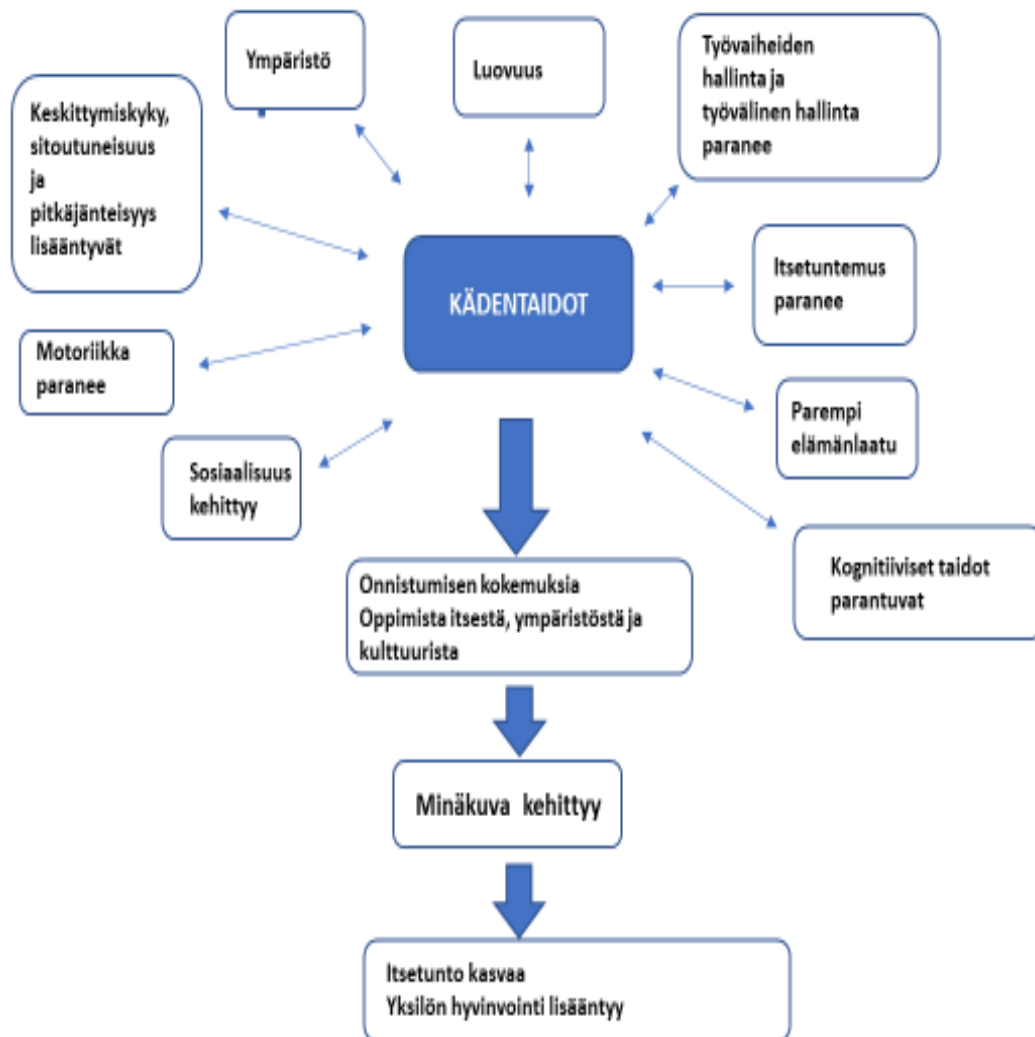
(Karppinen 2009, 65)

Kädentaidot ovat yksi tärkeä mahdollisuus lapsen minäkuvan kehittymiselle. Kädentaitojen avulla pienokainen saa kokea erilaisia tunteita ja luoda kuvaa itsestä osaavana sekä kykenevänä yksilönä. Varhaiskasvatuksessa kasvattajan tulee muistaa tämä asia eli kädentaidot ei ole pelkästään ajan viihdettä ja näpertelyä, vaan se on kehittävä ja kasvattaa lasta monipuolisesti. Kasvattajan rooli ja merkitys lapsen onnistuneen kädentaidot työskentelyn mahdollistajana on hyvin tärkeä asia. Näin hän myös vaikuttaa onnistuneen minäkuvan kehittymiseen. Hänen tulee

olla ”herkillä korvilla” liikenteessä työskennellessään lasten kanssa. Onnistuneeseen yhteistyöhön lapsen ja kasvattajan välillä vaaditaan myös kasvattajan tutustuminen lapseen ja hänen tapoihinsa sekä luonteen piirteeseen. Kun kasvattaja tuntee hyvin pienokaisen, niin silloin hän parhaiten osaa auttaa ja tukea lasta hänen tarvitsemallaan tavalla. Kasvattajan tulee olla aidosti läsnä lasten kanssa.

Alla olevaan kaavioon olen koonnut kädentaitoihin vaikuttavista tekijöistä sekä mitkä tekijät vaikuttavat kädentaitoihin ja kädentaitojen vaikutus lapsen minäkuvan kehittymiselle sekä hänen hyvinvointiinsa.

KUVIO 1. Kädentaitojen merkitys lapsen minäkuvan kehittymiselle.

5 Pohdinta

Tutkimuksen aiheenani oli lapsen kädentaitojen merkitys hänen minäkuvan kehittymiselle. Perehdyin aiheeseen tutustumalla kirjallisuuteen. Huomasin hyvin aikaisessa vaiheessa, että oli vaikea löytää aineistoa aiheeseen, koska kirjallisuudessa puhuttiin eri käsitteillä samoista asioista ja uusimmatkaan tutkimukset ja artikkelit eivät oikein soveltuneet minun valitsemaani aiheeseen. Miettiessäni sitä, että mistä tämä kertoo, ajattelin yhtenä vaihtoehtona kädentaitojen olevan itsestään selvyytenä pidettävänä asia, jota ei tarvitse tutkia. Uusimmassa Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteissakaan ei kunnolla mainita kädentaitojen tärkeyttä lapsen kehitykselle. Mielestäni tämä voi aiheuttaa sen, että unohtamme kädentaitojen merkityksen lapselle tutustumismahdollisuutena itseensä ja ympäröivään maailmaan.

Minä valitsin kuusi artikkelia, joita rupesin lukemaan, tarkastelemaan ja kirjoittamaan ylös mielestäni tärkeitä asioita. Tämä helpotti tutkimuksen tekoa, koska sieltä löytyi kaksi pääteemaa aiheeseeni eli kädentaidot ja minäkuva, josta sitten muodostui tutkimuskysymys eli kädentaitojen merkitys minäkuvan kehittymiselle varhaiskasvatukseen. Tämä aihe todella kiinnosti minua ja minulla välillä oli vaikea pysyä asiassa, jouduinkin miettimään tarkasti, mikä kuuluu aiheeseen ja mikä ei. Onneksi vilkaisu tutkimuskysymykseen palautti minut aina oikealle polulle. Jatkotutkimusta ajatellen olisi mukava tutkia ja perehtyä siihen, miten lastentarhanopettajat näkevät kädentaitojen merkityksen lapsen minäkuvan kehittymiselle. Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe voisi olla lasten työskentelyn havainnoiminen ja heidän haastattelu työskentelyn jälkeen. Saatua tietoa voisi verrata kerättyyn teoriaan tietoon. Kolmantena asiana mietin sitä, kuinka luovuuden käyttö sallitaan varhaiskasvatuksessa ja mitä se merkitsee esim. kasvattajalle. Näistä tutkimusaiheista voisi saada todella mielenkiintoisia näkökulmia jatkotutkimusaiheeseen.

Tutustuessani aiheeseen minulle tuli hyvin selkeä kuva siitä, kuinka tärkeitä kädentaidot ovat lapsen kasvulle, kehittymiselle ja minäkuvan muodostumiselle. Onnistunut kädentaidot työskentelyhetki auttaa lasta kehittämään eheätä ja oikeanlaista minäkuvaa itsestään. Kädentaidot mahdollistavat pienokaisen kasvun monipuolisesti eli fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti ja vieläpä hausalla tavalla. Varhaiskasvatuksessa ei voida unohtaa kädentaitojen merkitystä lapsen minäkuvan kehittymiselle. Kasvattajien olisi hyvä muistaa lasten uteliaisuus sekä koko keholla tutkiva ote ja antaa lapselle mahdollisuus toimia hänen ominaisella tavallaan. Sillä siitä alkaa yksilön inhimillinen kasvu. Kädentaidot ovat yksi tapa, millä lapsi saa hankittua tietoa

itsestään ja ympäristöstään. Sen avulla hän saa itselleen työkaluja selviytyä tulevaisuuden tuomista haasteista ja ongelmista.

Lapsen saadessa tehdä pienestä pitäen erilaisia kädentaitoja vaativia harjoitteita, se edistää hänen oman kehonsa hallintaa sekä sen tunnistamista. Hän pystyy omaksumaan sekä hyväksymään helpommin puutteensa ja vahvuutensa. Samalla, kun pienokainen tekee erilaisia käden taidon harjoitteita, niin hän alkaa luottamaan ja uskomaan omiin kykyihinsä. Lapsen hienomotoriikka paranee esim. sorminäppäryys ja monet kognitiiviset taidot paranevat. Kädentaidot auttavat lasta rentoutumaan eli stressi- ja syketaso alenee ja parhaimmassa tapauksessa hän saavuttaa flow-tilan kokien onnistumisen tunnetta. Mitä paremmin lapsi tiedostaa ja hallitsee omaa kehoaan, sen eheämpi minäkuva hänelle kasvaa ajan myötä.

Kädentaidot edistävät kasvavan psyykkistä hyvinvointia. Työskentely mielekkään aiheen parissa tuo hyvänolon tunnetta ja rauhoittaa keskittymään. Lapsi oppii sitoutumaan tekemiseensä ja hän motivoituu pitkäkestoiseen työskentelyyn. Kädentaidot edistävät lapsen taitoja ajatella asioita luovasti ja monipuolisesti. Pienokaisen ongelmanratkaisukyky kasvaa ja hän saa erilaisia keinoja selviytymiseen. Myöhemmällä iällä vastaan tulevat esteet on helpompi ratkaista käyttämällä luovuutta ja soveltaa jo opittuja asioita niiden ratkaisemiseen. Lapsen huomattessa selviytyvänsä annetusta töistä ja saavuttaessaan asettamansa tavoitteet, se edistää hänen minäkuvansa kehittymistä ja lisää itseluottamusta. Hän saa varmuutta jo olemassa olevalle kuvalle itsestään.

Lapsen tehdessä kädentaitoja kehittävää työtä se edesauttaa lasta hyväksymään hyvät ja huonot puolet itsessään sekä toisista henkilöistä. Kädentaitojen hallinta auttaa sopeutumaan ja mukautumaan muuttuviin tilanteisiin. Hän kykenee tulevaisuudessakin työskentelemään yksin tai yhdessä toisten kanssa. Palautteen saaminen ja antaminen on helpompaa, kun sitä on opeteltu tekemään alusta alkaen. Samalla lapsen vuorovaikutustaidot parantuvat. Pikku hiljaa hänen sosiaalinen minäkuvansa kasvaa.

Edellä mainitut asiat eivät pelkästään vaikuta eheän minäkuvan kehittymiselle, vaan siihen liittyy muitakin asioita. Lasten ympärillä olevilla aikuisilla ja ympäristöllä on merkitystä minäkuvan muodostumiselle. Heiltä saatu palaute tai palautteen saamattomuus muovaa lapsen minäkuvaa. Pienokaisen tuodessa töitä näytille aikuisille hän paljastaa itsestään asioita ja työ kertoo omaa tarinaansa hänen maailmasta sekä hänen osaamistasostaan. Lapsi voi kokea olevansa herkkä ja haavoittuvainen työstään, niin aikuisen kannattaa miettiä, kuinka antaa ja miten antaa palautetta hänelle. Olisikin hyvin tärkeää pienokaisen kannalta, että aikuinen on turvallinen,

oikeasti läsnä oleva ja lasta kuunteleva, tukeva sekä kannustava. Lapsi aistii herkästi, jos aikuinen ei ole hetkessä mukana. Hyvänkin palautteen saaminen vesittyy silloin. Lapselle voi tulla tunne siitä, että minun tekemäni työ ei ole arvokas eikä sillä ole mitään merkitystä. Tämä tunne latistaa hänen halun tehdä erilaisia kädentaitoja vaativia töitä, mikä hidastaa hänen minäkuvan kehittymistä. Kenties hänen suoritusitsetuntonsa kädentaitojen osalta kokee pettymyksen ja pahimmassa tapauksessa lapselle itselleen muodostuu kuva siitä, ettei osaa esim. piirtää tai omella.

Aikuisen on tärkeää huolehtia myös siitä, että kädentaitoja vaativissa tilanteissa materiaalit sekä välineet ovat pienokaisen käteen sopivia ja turvallisia. Onnistumisen kokemuksen turvaamiseksi välineiden on oltava lapselle tehtyjä esim. puukäsitöissä saha on hänen käteen sopiva tai sakset on pienten kokoa ja materiaalit ovat laadukkaita sekä turvallisia esim. muovailuvaha on myrkytöntä tai vesiväritöissä käytetään parempilaatuista paperia. Koska laadukkailla välineillä sekä materiaaleilla edistetään työonnistumista ja näin lapsi saa kokea onnistumisen tunteita. Ratkaisujen ei tarvitse olla kalliita tai kaupasta ostettuja puolivalmiiksi tehtyjä töitä, vaan pienillä asioilla voidaan taata lapsen onnellisuuden ja onnistumisen tunne tekemisen yhteydessä.

Vaikka kyseessä on lapsi, joka ei tiedä kädentaitojen työprosessista, niin hänenkin työskentelystään löytyy kyseiset vaiheet; ideointi-, suunnittelu-, toteutus- ja arviointi vaihe. Lapsen työskennellessä hänelle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erilaisia asioita ja tätä kautta hän löytää oikean sekä toimivan ratkaisun työhönsä. Aikuinen voi tarvittaessa auttaa lasta antamalla hänelle vaihtoehtoja suunnitteluun tai toteutukseen, mutta viime kädessä lapsi päättää asian. Liiallinen kiirehtiminen ja hoppuili voi latistaa pienokaisen innon kokeilla sekä tutusta erilaisiin juttuihin. Aina pienten kanssa työskennellessä aikuisen kannattaisi muistaa, että kenen ehdoilla edetään ja kuka on tekijänä. Lapselle pitää antaa mahdollisuus työskennellä rauhassa ja aikuinen antaa tukensa pienten pyrkimyksille saavuttaa omia tavoitteitaan. Alusta alkaen on hyvä lapsen kanssa harjoitella antamaan toisille ja ottamaan vastaan palautetta valmiista työstä. Muutamalla sanalla kommentoimaan työskentelyä ja valmista työtä. Sekin tavallaan eheyttää kasvavan mielikuvaa itsestään ja hänen toimintaa ryhmän jäsenenä.

Suunniteltaessa lapselle sopivaa kädentaidon työtä olisi hyvä kuunnella hänen ideoitaan, ehdotuksiaan ja huomioidaan hänen yksilölliset tarpeensa. Näin pienokainen saa alusta alkaen osallistua työn tekemiseen. Samalla hän sitoutuu työn tekemiseen paremmin, kun hän saa olla mu-

kana suunnittelemassa tekemisensä alusta loppuun saakka ja toteuttaa sen haluamallaan tavallaan. Ennen yhdessä tehtävää suunnittelu- ja työskentelyvaihetta aikuinen määrittelee tekemiselle rajat, välineiden ja materiaalien tarjonnan. Kuitenkin hän antaa lapselle mahdollisuuden valita tiettyjen tavaroiden ja materiaalien väliltä, mitä hän voi käyttää työskentelyyn. Näin lapselle tulee tunne, että hän on tärkeä ja hänen mielipiteillään on merkitystä. Pienillä asioilla kuten kuuntelevana, läsnäolevana aikuisena hän luo turvallisen ja sallivan työskentelyilmapiirin lapselle, mikä edistää hänen uskallustaan kokeilla ja harjaannuttaa omia taitojaan. Pienokaisen tunne omasta osaamisesta vahvistuu ja hänen minäkuvansa lujittuu.

Ajattelen tästä tutkimuksesta olevan hyötyä minun tulevaan ammattiin ja asennoitumiseen kädentaitoja kohtaan. Perehtyessäni kädentaitojen merkitykseen lapsen minäkuvan kehitykselle minulle tuli vahva tunne siitä, että kädentaidoilla on iso merkitys pienokaisen minäkuvan kehittymiselle. Kädentaidot ei ole vain pelkkää näpertelyä tai ajanvietettä, vaan sillä on suuri vaikutus lapsen minäkuvan sekä persoonallisuuden muodostumiselle. Lapsi tutustuu vauvasta lähtien itseensä ja ympäröivään maailmaan käsiensä ja kehonsa avulla. Pienokaisen kasvaessa kädet ovat edelleenkin hänelle keino tutkia uusia asioita. Minäkuvan kehittymisen kannalta emme voi unohtaa ympäristön antamaa palautetta lapselle, sillä on myös merkitystä. Kasvattajan, aikuisen ja ympäristön tuella lapsi voi turvallisesti kädentaitojen avulla tutustua maailmaan ja luoda eheää minäkuvaa itselleen.

Kädentaitojen karttuessa kognitiivisen tiedon ohella tietämistä kehittyy monella alueella. Jos käsityö nähdään laajana kulttuuria ja ympäröivää elämää lähellä olevana, ei vain käden motorisia taitoja kartuttavana toimintana tai eri tekniikoiden opetteluna, kohdistuu tietäminen myös omaan kehoon, sen aistillisuuteen, kulttuuriin ja ympäristöön sekä käsityön merkityksellisyyteen kulttuurisena tekijänä ja oman kehityksen yhtenä välineenä.

(Karppinen 2001, 107)

Aineisto

- Aerila, J-L. & Rönkkö, M-L. 2015. Integrating Literature with Craft in a Learning Process with Creative Elements. *Early Childhood Education Journal*. Volume 43, Issue 2. 89–98.
- Karppinen, S. 2001a. Käden taidot. Taaperoiden tilkut, puupalikat, romut ja aarteet. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen. *Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. 2.painos. Tampere: Tammer-Paino Oy. 54–59.
- Karppinen, S. 2001b. Kädentaidot. Väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen. *Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 106–116.
- Karppinen, S. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino Oy. 56–65.
- Kojonkoski-Rännäli, S. 2000. Tutkimusretki taidon olemukseen ja osaajaksi kasvamiseen. *Aikuiskasvatus: aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti* 20 (2000): 2, 5. artikkeli E-artikkeli. 119–126.
- Pääjoki, T. 2016. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 3. päivitetty painos. Juva: Bookwell Oy. 111-123.

Lähteet

- Anttila, P. 2016. Käsillä tekeminen käsitteenä. *Futura* 3/2016, 6–19.
- Dufva, T. & Dufva, M. 2016. Käsinkosketeltava digitaalisuus. *Futura* 3/2016, 44–49.
- Hartikka, L. 2010. ”Kässääkö nää kässärosessin?” Eläytymismenetelmällä toteutettu tutkielma oppilaiden kokemuksista käsityöprosessista. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. Luokanopettajan koulutus. Oulun yliopisto.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19., uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hyrsky, K. 2005. Käsityön oppimisen merkitys ammattikäsitteiden kannalta – Cygnaeus ja nykypäivän haasteet. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. Tampere: Juvenus Print. 167–173.
- Huottilainen, M. 2016. Käsillä tekeminen ravitsee aivoja ja on osa ihmisen ajattelua. *Futura* 3/2016, 32–36.
- Johansson, M. & Lindfors, E. 2008. Finland. Slöjd. Teoksessa M. Gulliksen & M. Johansson. *Nuläge och framåtblickar – om undervisning och forskning inom det nordiska slöjdfältet. Techne Serien. Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvvetenskap B:15/2008*. 17–30.
- Kantola, J. 2002. Developing handicrafts education into technology education at Jyväskylän University. Teoksessa J. Kantola & T. Kananoja. *Looking at the future: technical work in the context of technology education*. Jyväskylä: Printing House ER-paino. 86–97.
- Karppinen, S. 2001a. Käden taidot. Taaperoiden tilkut, puupalikat, romut ja aarteet. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen. *Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. 2.painos. Tampere: Tammer-Paino Oy. 54–59.
- Karppinen, S. 2001b. Kädentaidot. Väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen. *Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 106–116.
- Karppinen, S. 2005. ”Mitä taide tekee käsityöstä?” Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 263. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karppinen, S. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino Oy. 56–65.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy.

- Keltikangas-Järvinen, L. 2017. Hyväitsetunto. Ensimmäinen painos ilmestynyt 1994. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Koivisto, P. 2007. ”Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa.” Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 311. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Koivisto, P. 2011. Lasten itsetunnon vahvistaminen päivähoidon arjessa. Teoksessa A. Alila & S. Parrila (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Oulu: Uniprint Oulu. 39–56.
- Kojonkoski-Rännäli, S. 2000. Tutkimusretki taidon olemukseen ja osaajaksi kasvamiseen. Aikuiskasvatus: aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti 20 (2000): 2, 5. artikkeli E-artikkeli. 119–126.
- Kojonkoski-Rännäli, S. 2016. Käsissä syntyvä rakkaus. Futura 3/2016. 79–80.
- Kouhia, A. 2016. Iloa, paloa ja jouten oloa: Käsitöiden harrastaminen ja harrastamisen tulevaisuus. Futura 3/2016, 20–31
- Lujala, E. 2007. Lastentarhatyö, kansanopetuksenosa ja kotikasvatuksen tuki – toiminnan päämäärät ja toteutuminen Pohjois-Suomessa 1800-luvun lopulta vuoteen 1938. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksen yksikkö. Väitöskirja. Oulun yliopisto: Oulun University Press.
- Ojanen, M. 1996. Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen. 2. painos. Tampere: Kirjatoimi.
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tampere: Juvenes Print Suomen Yliopistopaino Oy. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. https://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf
- Pietikäinen, I. 2005. Käsityön kaksi ulottuvuutta. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenes Print. 78–85.
- Pöllänen, S. 2005. Elämä ilman käsitöitä – mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenes Print. 66–77.

- Pöllänen, S. 2007. Käsityö ja hyvinvointi. Teoksessa P. Seitamaa-Hakkarainen, S. Pöllänen, M. Luutonen, M. Kaipainen, T. Kröger, A-M. Raunio, O. Sipilä, V. Turunen, L. Vartiainen & A. Heinonen. Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. 29–32.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. 2005. Kokonainen ja ositettu käsityö paradigmamaailmoina: näkökulmia ja tulevaisuudensuuntia. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenus Print. 86–95.
- Pääjoki, T. 2016. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Juva: Bookwell Oy. 111-123.
- Syrjälä, E. 2005. Taidon opettamisen ihanuus ja kurjuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Tampere: Juvenus Print. 108–117.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy. 14–22.
- Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. Vinkkejä ja toimintatapoja lapsen itsetunnon tukemiseen. Hämeenlinna: Karisto Oy:n Kirjapaino.
- Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.
- Vähälä, E. 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin. Käsityön aikana koettujen itseraportoitujen emootiokokemusten ja fysiologisten vasteiden väliset yhteydet. Käsityötieteen lisensiaatintutkimus. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityönopeettajan koulutuslinja. Nurmijärvi: Kirjakas Ky.

Liite 1 / Appendix 1

Käden taidot. Taaperoiden tilkut, puupalikat, romut ja aarteet. Seija Karppinen

- Kun pieni lapsi tutustuu ympäristöönsä, hän tiedostaa aistimukset ja viestit kehon kautta.
- Näin materiaalituntemus ja aistiherkkyys kehittyvät ja lapsen kokemusmaailma rikastuu.
- Tämä auttaa myös oman kehon tutkiskelussa.
- Lapsi on kokonaisvaltaisesti toimiva yksilö, eikä pienen lapsen mieli erottele taidelajeja toisistaan, Näin lapsen käsillä tekeminen voi vaihtua nopeasti erilaisiksi liikkeiksi, sana-leikeiksi, tanssiksi, tai toisella lapsella sisäisiin pohdintoihin, mielikuviin ja ajatusmatkoihin.
- Lapsi ilmaisee näin kaikilla osaamillaan keinoilla tunteitaan, ajatuksiaan ja aistimuksiaan. Koko keho tulee helposti mukaan ajatuksien virtaan silkasta mielihyvystä.
- Mielihyvää tuottaa myös toisto.
- Lapselle toisto on tutkimista, pohtimista, jäljen tarkastelua. Vasta sen jälkeen juttu on tutkittu juttu
- Tekeminen ja osallistuminen itsestään on pienelle lapselle merkittävämpää kuin lopputulos. Lopputuloskin on mielihyvää tuottavaa, kun lapsi näkee sen päivittäin esimerkiksi kodin tai päiväkodin seinällä tai muussa käytössä.
- Vaikka kaksivuotias lapsi ei niinkään vielä leiki toisten lasten kanssa, niin yhteisöllisyyttä ja sosiaalisuuden alkeita voidaan opettaa.
- Taidekasvatus luo pohjaa lapsuuden elämyksille ja kokemuksille, joilla on positiivinen vaikutus lapsen kehitykseen.
- Alle kolmevuotiaiden lasten parissa ohjaajien ja hoitajien toiminta painottuu perushoittoon liittyviin tehtäviin, mutta taidekasvatus kuuluu myös pienten lasten oikeuksiin. Se on osa perushoittoa ja kokonaiskehitystä.
- Alle 3-vuotiaiden kohdalla lapsen kehitystä koskeva lapsitietämys on erityisen tärkeää hyvän didaktisen tietämyksen ohella, sillä pedagogiset tilanteet syntyvät usein “tässä ja nyt”.
- Asetammeko rajoja vai rikommeko niitä? Molemmat ovat tarpeen.

- Aikuinen on rajallinen omine jo opituine kauneuskäsitteineen. Lapsi on vielä rajaton, ennakkoluuloton, luova ja mielikuvitusrikas. Ei ole mitään syytä rajoittaa hänen luovuuttaan. Pikemminkin voi ottaa mallia tästä seikkailusta mahdolltomuuksien ja mahdollisuuksien maailmasta, lisätä näin omaa luovuuttaan ja rikkoa omia rajoja ja kangistunutta ajatusmaailmaa.
- Ohjaaja/aikuinen on harjaantunut näkemään, milloin keskittymiskyky alkaa herpaantua sekä päättää yleisesti mitä, miten ja kuinka kauan tehdään.
- Taide ei tunne rajoja, se ylittää ja rikkoo niitä.
- Kasvatus, joka kuuluu aikuisille, puolestaan vaatii rajojen asettamista. Se luo lapsen turvallisuuden tunteen sekä tunteen, että hänestä huolehditaan.
- Tuotos niin paperilla kuin yhtä hyvin kankaalle maalattuna kuvaa symbolisesti luonnollista kohdetta, jota värittää lapsen omintakeinen ajattelu, mielikuvitusmaailma ja tarinat. Nämä toiminnot vievät eteenpäin lapsen oman itsensä tuntemusta. Niinpä, kun lapsi tutkiskelee ympäröivää maailmaa, hän tutkii samalla itseään. Maailman haltuunoton kautta lapsi rakentaa omaa minuuttaan.
- Lapsen kannustaminen valintoihin, esimerkiksi sen kautta miltä tuntuu, onko tunne miellyttävää vai epämiellyttävää, kasvattaa lapsen itsetuntemusta.
- Kun lapsen tuntosarvet on herätetty jo varhaislapsuudessa, tuo vastakohtaisuuksien näkeminen syvyyttä ja monipuolisuutta myöhemmässäkin elämässä ja antaa välineet käsitellä ja eritellä erilaisia asioita, tilanteita, tunteita kuin yhtä lailla erilaista materiaalia.
- Taidekasvatus kasvattaa ihmisen inhimillisyyttä.

Kädentaidot ja käsityökasvatus. Seija Karppinen

- Käsityökasvatuksen tavoitteita esteettisen orientaation osa-alueena ovat muun muassa tekemisen ilon tuottaminen, käsien taidon kehittäminen, oivaltamisen ja ajattelun herättäminen sekä omien taitojen ja kehon äärrajojen tutkiskelu. Keskeistä on, että lapselle muodostuu "minä osaan" -kokemuksia, jotka ovat merkittäviä oppimisen ja onnistumisen kannalta.

- Näitä kokemuksia on ilo myös jakaa antamalla positiivista palautetta ja tuomalla esiin lapsen tekemiset ja tuotokset niin verbaalisesti kuin näytteille asettamalla tai dokumentoimalla.
- Kun pieni lapsi toistaa samaa leimasinkuvioita kankaalle kerta toisensa jälkeen tai hakkaa lukuisia nauvoja lautaan, ei hän todennäköisesti ajattele lopputulosta, vaan itse tekeminen tuottaa hänelle tyydytystä. Hän tutkii oman kehonsa ääri rajoja ja sitä, mihin hän toiminnallaan kykenee.
- Jo Aristoteles korosti, että taitoja ei harjoiteta vain niiden itsensä takia, vaan ne ovat välineitä hyvän inhimillisen elämäntätönnön kannalta. Näin myös käsityössä eli käsityötä ei tehdä pelkästään sen vuoksi, että valmistettaisiin tuotteita tai kädet ja keho saisivat liikuntaa, vaan että käsityön avulla voidaan saavuttaa myös jotain sellaista, joka tukee hyvää inhimillistä elämää. Valmistuvat tuotteet ovat yksi osa tätä prosessia, sillä ne voivat edistää hyvää mieltä ja osaamista.
- Varhaiskasvatus on kokonaisvaltaista toimintaa, jossa eri kasvatusalueet kohtaavat. Käsi-työssä taito voidaan ymmärtää monipuoliseksi taitokimpuksi, johon kuuluu sekä taitoa että tietoa. Kädentaidot katsotaankin olevan ajattelun avain. Mutta kädentaitoihin liittyvien tiedollisten ja käytännöllisten taitojen kehittäminen vaatii muutakin. Siihen tarvitaan myös aistimisen kehittämistä sekä motoristen ja psykomotoristen taitojen sekä sosio-emotionaalisen osa-alueen kehittämistä (kuten itsetunto ja minäkuva). Kädentaidot ja -tiedot ovat lapsen pääomaa, jotka kertovat hänestä ja hänen ominaisuuksistaan, ja kuka tietää, ne saattavat olla yksilön tulevaisuuden peruspilareita, joiden avulla selvittää eteen tulevista asioista, haasteista ja kokemuksista.
- Varhaiskasvatuksen taito- ja taidekasvatus luovat pohjaa lapsen tulevalle kehitymiselle, ja niihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota.
- Mitä varhemmin lasta on ohjattu luovuuden, käsillä tekemisen ja kokemisen maailmaan, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia ja uskallusta hyödyntää lapsuuden intuition ja fantasian maailmaa myöhemminkin. Varhaisiän esteettiset kokemukset luovat myös uskallusta kohdata uusia kokemuksia ja haasteita.
- Lapsia ei tulisi rasittaa liiallisilla suorituspainneilla. Se, mikä lapsesta tuntuu hyvältä, on tarpeeksi, sillä suorittamaan ehtii myöhemminkin.
- Varhaiskasvatuksessa käsityö tarkoittaa monipuolista materiaalien, helppokäyttöisten välineiden (kuten sakset, tylppä neula, vasara, pensseli) ja tekniikoiden kokeilua niin

pehmeiden kuin kovien materiaalien parissa. Se on leikinomaista kädentaitojen harjoittamista sekä elämysten ja kokemusten kartuttamista.

- Varhaiskasvatukseen sopivat kaikki sellaiset tekniikat, jotka eivät vaadi monimutkaisia, isoja ja vaarallisia koneita, välineitä tai aineita.
- Työskentelytuokioita suunniteltaessa voidaan lapset ottaa mukaan suunnitteluun sekä yhteisten toimintasääntöjen laatimiseen. Näin lapset sitoutuvat työskentelyyn eri tavalla. Suunnittelu voi alkaa lapsen ihmettelystä tai kysymyksestä tai vierailusta esimerkiksi museoon tai näyttelyyn.
- Lasten taitoja ei tule väheksyä. Useimmiten he osaavat ja voivat omaksuvat paljon enemmän kuin aikuiset uskovat. Vaaditaan vain luottamusta lapsiin ja uskallusta kokeilla erilaisia tekniikoita heidän kanssaan luonnollisesti sovellettuna heidän ikäänsä ja taitoihinsa.
- Askartelu on nykyään liiankin kaupallisesti tuotteistettu alue. On tarjolla valmiita malleja, työprosesseja ja niihin kuuluvia kalliita erityismateriaaleja: pyöriä, liikkuvia silmiä, palikoita, styrox palloja, kimallusta ja muita standardisoituja materiaaleja. Tällaisessa materiaalissa ei sinällään ole mitään pahaa, mutta jos sen kustannukset ylittävät päiväkodin budjetin eikä rahaa riitäkään päivittäin muuntuviin ja muunnettaviin perusmateriaaleihin, kuten lankoihin, askarteluhoopaan, vahvaan paperiin ja vaneriin, niin lapsen toimintamahdollisuudet kapenevat.
- Käsityön avulla voidaan kehittää myös avaruudellista hahmottamista, joka on keskeinen harjoittelun kohde varhaislapsuudessa.
- Mielikuvituksella ei ole rajaa, kun palikoista alkaa syntyä tarinaa, linnoja ja autoja. Erilaisista muotoon sahaamattomista palikoista, joita voi saada esimerkiksi puutyöversailta jättepaloina, voidaan rakentaa niin reliefejä, linnoja, talleja ja mitä vain mielikuvitus tuottaa.
- Materiaalia tekniseen työskentelyyn ja askarteluun saa myös vähin kustannuksin, jos pitää silmät avoinna. Monet yritykset lahjoittavat erilaisia materiaaleja ilmaiseksi lasten käyttöön. Myös luonnonmateriaalit, kuten kävyt, kaarnat, kivet, kastanjat ja oksat, sekä kierrätysmateriaalit, kuten tölkit, korkit, tikut, foliovuokat ja pakkausmateriaalit, ovat oivaa raaka-ainetta monenlaiseen rakentamiseen (kuten erilaiset tuulikellot).

- Kädentaidot ovat arjen taitamista, luovaa ongelmien ratkaisua sekä tekemisen ja onnistumisen iloa. Kädentaitojen harjaannuttaminen kehittää luovuutta, keskittymiskykyä ja pitkäjännitteisyyttä.
- Kasvattajan tehtävä puolestaan on mahdollistaa tämä lapselle, antaa hänelle tilaa ja aikaa tutkia, pohtia ja oivaltaa sekä jakaa ajatusta siitä, että kaikkea ei tarvitse saada valmiina kaupasta, vaan sen voi tehdä itse.
- Kasvattajalta vaaditaan myös kärsivällisyyttä. Aikuisen näkökulma lapsen työskentelyyn saattaa olla eri kuin lapsen. Siinä missä aikuinen ajattelee valmistuvaa työtä, lapsen ajatus on tekemisessä, ja hänen ajatuksensa lentävät eri maailmoissa ja fantasioissa, joihin ovat antaneet kimmokkeen esimerkiksi oma kädenjälki tai työväline.
- Kasvattajalta vaaditaan kärsivällisyyttä myös siinä, ettei anna valmiita vastauksia ongelmiin, vaan osaa jättää tilaa lapsen omille pohdinnoille ja oivalluksille.
- Kasvattajan tehtäviin kuuluu lisäksi työskentelyn turvallisuudesta huolehtiminen. Käsi-työssä on paljon tarvikkeita ja välineitä, jotka voivat olla vaarallisia, ellei niiden oikeita käsittelytapoja käydä läpi. On kuitenkin olemassa varta vasten lapsen käteen sopivia ja lapsen työskentelyä helpottavia välineitä. Voidaan käyttää esimerkiksi vesiliukoisia kangasvärejä, tylppäpäisiä saksia ja myrkyttömiä liimoja.
- Havainnointitaito sekä sen kehittäminen ja ylläpitäminen kuuluvat oleellisena osana käsityöhön ja esteettiseen orientaatioon.
- Havaintojen avulla lapsi oppii löytämään laatuja ympäristöstään sekä itsestään (kuten "minä osaan") ja myöhemmin myös kulttuuristaan. Havainnoinnin ja arvioinnin avulla lapsi oppii arvottamaan niin omaa kuin toisten työtä.
- Innostavan ympäristön muodostavat monet tekijät, kuten yhteisössä toimivat ihmiset, virikkeellinen ympäristö, hyvä ilmapiiri, hyvät tavat ja toisten huomioiminen.
- Käsityön ominaispiirteisiin kuuluvat tuotteiden käyttökelpoisuus ja kosketeltavuus, käsityö on arjen tuote. Lasten käden jälki voi ja saa näkyä päiväkodin arjessa, ei vain seinille ripustettuina töinä.
- Kun lasta arvostetaan tekijänä, osaa lapsi itsekkin arvostaa omia ja toisten töitä ja työskentelyä.
- Kasvattajan oma esimerkki käsillä tekemisestä nauttivana ja iloitsevana kannustaa myös lapsia kokeilemaan ja tekemään.

- Innostava ympäristö edellyttää myös sitä, että lapsi saa mahdollisuuksia tehdä ja näpertää, myös omatoimisesti.

Tutkimusretki taidon olemukseen ja osaajaksi kasvamiseen. Seija Kojonkoski-Rännäli.

- Eräs suurempia onnen lähteitä elämässään ihmiselle on omassa itsessään olevien mahdollisuuksiensa aavistaminen ja käyttöön ottamisen tuoma hallinnan kokemus.
- Sen sijaan tarkoitan ihmisen omasta olemuksestaan löytämiensä taitojen hallintaa ja siitä nousevaa osaamisen tunnetta eli tunnetta siitä, että on kykenevä “kantamaan kortensa kekoon” omaan elämään.
- Silloin tulee ilmeiseksi, että juuri taitojen harjaantuminen voi mahdollistaa maailman paremman ymmärtämisen ja myös taitajan paremman itseymmärryksen.
- Taidot ovat siis paljon enemmän kuin vain avain taitaviin suorituksiin ja tehokkaaseen osaamiseen. Ne merkitsevät taitajalle kykyä kokea enemmän ja silloin myös kykyä ymmärtää paremmin maailmaa ja itseään.
- Materiaalin muokkaamisen taidon kokemus, omien lihasten ja liikkeiden hallinta, auttaa ihmistä kiinnittymään maailmaan ja tuntemaan luottamusta muutoksen hallintaan.
- Kehittyvässä ihmisessä on mahdollisuuksia arvaamattoman monenlaisten taitojen kehittymiselle.
- Tämä tarkoittaa, että kasvattaja on kyllä velvollinen harjaannuttamaan kasvatettavan niitä taitoja ja antamaan hänelle niitä tietoja, jotka ovat tarpeellisia ihmisen sivistymiselle kasvattajan näkemyksen mukaan, mutta kasvatettava puolestaan käyttää näitä taitoja ja tietoja sivistyäkseen oman näkemyksen mukaan.
- Kasvatettavan oma näkemys muotoutuu hitaasti elämäkokemuksen myötä.
- Monet taidot ehtivät ruostua ja monet tiedot unohtua. Mutta kun ne ovat kerran olleet hallinnassa. One ne pitkänkin ajan päästä tarvittaessa helppo aktivoida. Ne ovat perusta, jolle kehittyvä ihminen voi elämäänsä ja kehittymistään rakentaa.
- Mutta jos uupunut kasvattaja hellittää otteensa kasvatettavasta, saattaa tämä joutua ajellehtimaan elämässään ilman selkeää suuntaa.

Kädentaidot. Väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Seija Karppinen

- Käsillä voi koskettaa, tuntea, helliä, rakentaa, kirjoittaa, piirtää, tervehtiä- ne ovat ajattelun ja teon välikappaleita.
- Tekeminen konkretisoituu käsissä, joissa tieto ja toiminta ovat suhteessa toisiinsa, toteaa Sartre. Hän kuvaa tätä filosofisesti sanonnalla “minä olen käteni” (“I am my hand”), jossa käsi nähdään toiminnan lähteenä ja sen viimeisen ääripään vangitsijana.
- Käsien toiminta kertoo yhtä lailla myös kulttuurisista eroista ja tavoista, kuten käsien eri toiminnot tervehtimisessä tai neulepuikkojen eri tarttumis- ja työotteet eri puolilla maapalloa.
- Tämä siksi, että näen käsityön varhaislapsuudessa pohjaavan ennen kaikkea lapsen kokonaisvaltaiseen kehittymiseen ja itseilmaisuun eikä niinkään tayloristiseen työkasvatukseen, kuten vielä muutama vuosikymmen sitten oli tapana painottaa.
- Käsityö on yksi taidekasvatuksen osa-alue ja yksi mahdollinen minän kehittämisen väline.
- Varhaisiän taidekasvatus on siemen kädentaitojen, käsityön ja taiteen arvostamiseen ja tekemiseen.
- Lapsi tiedostaa ja kokee maailmaa kehonsa kautta sekä tunnustelee kehollaan omia äärirajojaan. Käsien tekemisen kautta, missä tahansa maailman kolkassa, lapsi oppii ympäröivästä maailmasta, ja sitä tulkitsemalla oppii myös itsestään- lapsi piirtää, rakentaa, naulaa, muovaa, maalaa ja ilmaisee. Tämä tapahtuma on merkittävä askel lapsen kehityksessä: hän ottaa ottaa jonkin esineen ja käyttää sitä ilmaistakseen omia kokemuksiaan ja mielikuviaan- tuotokset ovat näin ´jotain`.
- Tämä avaa lukuisat mahdollisuudet oppimiseen ja tietämiseen ympäröivästä maailmasta, ja myös itsestä, aivan uudella tavalla. Tämä on inhimillisen kehityksen alku
- Kädentaitojen karttuessa kognitiivisen tiedon ohella tietämistä kehittyy monella alueella. Jos käsityö nähdään laajana kulttuuria ja ympäröivää elämää lähellä olevana, ei vain käden motorisia taitoja kartuttavana toimintana tai eri tekniikoiden opetteluna, kohdistuu tietäminen myös omaan kehoon, sen aistillisuuteen, kulttuuriin ja ympäristöön sekä käsityön merkityksellisyyteen kulttuurisena tekijänä ja oman kehityksen yhtenä välineenä.

- Lapsi hakee aikuisen ymmärrystä, huomiota ja kannustusta, ja kärsivällisyyskin on joskus kateissa lapsen huomatessa, ettei osakaan tehdä kaikkea sitä mitä ennen.
- Löytämisen ilo yhdistettynä kehon toimintaan laukaisee järjestyksessä etenevän tutkimusmatkan, jota kuvaa kasvava kyky muuntaa ja käsitteellistää omia mielikuvia oli kyseessä sitten mikä tahansa materiaali.
- Lapsen kuvittelukyky on valtava, ja sen avulla hän avaa lisää ulottuvuuksia maailmaan, sen mysteereihin ja saloihin.
- Lyhyesti sanottuna nuoret lapset tulevat vähitellen tietoisiksi oman tietämisensä kehittymisestä ja sen muokkaamisesta itse.
- Lapsi tarvitsee paljon kannusta sekä myös aikaa ja omaa rauhaa toteuttaakseen mielikuviaan.
- Myös meillä suuntaus on ohjata taide kaikkien lasten ulottuville ja ottaa taidekasvatus jo heti lapsen ensiaskelissa. On kuitenkin tärkeää määritellä itselle ja omassa toimintaympäristössä yhdessä toimiville, mitä taidekasvatuksella halutaan opettaa, viestittää ja tuottaa. Päämäärätön taidehakuisuus tai `näpertely` ei varmaankaan johda toivottuun tulokseen.
- Jos taidekasvatus on monipuolista, kehittyy lapselle myös divergentin ajattelun taitoa, jossa rohkaistaan sekä intuitiiviseen että rationaaliseen ajatteluun.
- Käsiyöllinen toiminta sisältää erilaisiin käsityöllisiin materiaaleihin, välineisiin ja tekniikoihin tutustumisen.
- Työskentely vaatii myös lapsen kokonaiskehityksen ja motorisen kehityksen tason huomioimista.
- Yksi tärkeä käsityön ja taidekasvatuksen osatekijä on reflektointi ja arviointi sekä kysymys siitä, miten antaa näissä myös lapsille itselleen mahdollisuus kehittää omaa arviointiasteikkonsa. Arviointi on vuoropuhelua, niin henkilökohtaista oman työn kanssa kuin sosiaalista yhdessä keskustelua.
- Asioiden kyseenalaistaminen kehittää ajattelutaitoa, havainnointia, itsenäisyyttä ja oman työn kanssa kuin sosiaalista yhdessä keskustelua.
- Lapsen itsetunnolle olisi myös hyödyllistä, jos hänelle annetaan mahdollisuus ja kannustus keksiä itse omia kriteereitä töiden ja työskentelyn arviointiin.
- Kulttuurin tunteminen vahvistaa ihmisen identiteettiä, ja kädentaitojen kehittäminen voi olla osa kulttuuri tietämyksen kehitystä, yksilöllistä tai kollektiivista.

- Kun lapsen ideat ja ajatukset otetaan huomioon, hän kokee suurta nautintoa ja tuntee, että hänen mielipiteitään arvostetaan. Samalla lapsi oppii keskustelemaan eri aikuisten kanssa, ei vain vanhempiensa kanssa.

Integrating Literature with Craft in a Learning Process with Creative Elements. Aerila ja Rönkkö.

- Art-related learning should be the central way of doing and playing in preschool, because the high quality of art-related education has a positive effect on children's well-being, identity development, and creative thinking.
- When children act by themselves in a worthwhile way, they simultaneously express their thinking and feelings. Educators should act and discuss with the children and observe the children's actions, a channel to the children's thinking and world opens to them
- In the artistic experiencing, it is emphasised that the child's personal development happens through experiences and learning that are related to the different arts subjects. The objective of these materials is also to promote the child's welfare with the help of training in the skills of creativity, imagination, self-expression, and thinking
- In addition, the high quality of art-related education has a positive effect on children's well-being, identity development and creative thinking
- Courage, risk-taking, ability to use humour, the sensitivity of observation and feelings are needed for the creativity, but it also requires a dedication to do the work well, an ability to concentrate, an persistence in the face of difficulty and a willingness to work hard
- Craft making educates children by requiring them to design, build, create, and solve problems. In craft making, there is development of problem-solving skills and the child's thinking skills, along with the development of self-esteem through the joy of the success and through received feedback. So craft making affects many significant areas of child development, including bodily perception, motor coordination, visual perception, and concentration

- From the perspective of the creative process it is significant that a child learns through the tasks from himself or herself, from others, from culture, and from his/her own and common possibilities. The implementation of creative tasks should be interactive as well as self-expressive so that it is possible for children to bring out their own know-how in ways that build self-esteem

Lasten taiteellinen toimijuus. Tarja Pääjoki.

- Lapsen maailmasuhteelle on ominaista aistisuus ja toiminnallisuus. Tämä tarkoittaa, että lapsi tutkii maailmaa uteliaasti kaikilla aisteillaan ja tekee luovia toiminnallisia ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta.
- Lapselle maailma on vielä uudempi, ja siksi aistihavainnoilla on hänelle suurempi merkitys. Voi tavallaan sanoa, että lapsi asennoituu esteettisesti koko maailmaan. Tämän vuoksi taiteellinen toimijuus ei ole jokin erillinen saareke lapsen toimijuudessa, vaan värittää hänen koko maailmasuhdettaan.
- Taide on aistihavaintojen aluetta, ja siksi aistinen toimijuus on taidekasvatuksessa keskeistä. Aistisuus tarkoittaa aistihavaintojen ensisijaisuutta eli sitä, että otamme maailman vastaan aisten tutkimalla sen sijaan, että pitäytyisimme mielen käsitteissä ja kuvitteellisessa todellisuudessa tainojaisimme vain aiempiin tietoihimme. Samalla aistisuus on lapsilähtöinen näkökulma, joka kunnioittaa lapsen tapaa olla maailmassa.
- Taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuksia sellaiselle vuorovaikutukselle, joka perustuu lapsen tapaan olla suhteessa ympäristöönsä ja muihin ihmisiin.
- Taiteellisen toiminnan yksi keskeinen tehtävä lapselle on ilmaista omaa sisäistä maailmaa ja jakaa kokemuksia toisten kanssa
- Kun lapsen on mahdollista ilmaista vapaasti itseään taiteen keinoin ja aikuinen ottaa nämä ilmaisut vastaan, syntyy vuorovaikutusta, jota määrittää lapsi.
- Aikuisen roolina on kuunnella ja katsella avoimesti, olla läsnä tilanteessa arvioimatta tai tuomitsematta tuotoksia, olivat ne sitten millaisia tahansa. Lapsen taiteen vastaanottajana aikuinen pääsee osalliseksi lapsen ajatusmaailmasta.
- Lapsen taiteellinen toimijuus on luonteeltaan ja tehtäviltään moninaista ja vaihtelevaa. Ennen kaikkea se on lapselle tuttu tapa tutkia maailmaa ja ilmaista itseään.

MINÄKUVA

- Kun pieni lapsi tutustuu ympäristöönsä, hän tiedostaa aistimukset ja viestit kehon kautta.
- Näin materiaalituntemus ja aistiherkkyys kehittyvät ja lapsen kokemusmaailma rikastuu.
- Tämä auttaa myös oman kehon tutkiskelussa.
- Lapsi ilmaisee näin kaikilla osaamillaan keinoilla tunteitaan, ajatuksiaan ja aistimuksiaan. Koko keho tulee helposti mukaan ajatuksien virtaan silkasta mielihyvästä.
- Mielihyvää tuottaa myös toisto.
- Lapselle toisto on tutkimista, pohtimista, jäljen tarkastelua. Vasta sen jälkeen juttu on tutkittu juttu
- Vaikka kaksivuotias lapsi ei niinkään vielä leiki toisten lasten kanssa, niin yhteisöllisyyttä ja sosiaalisuuden alkeita voidaan opettaa.
- Taidekasvatus luo pohjaa lapsuuden elämyksille ja kokemuksille, joilla on positiivinen vaikutus lapsen kehitykseen.
- Alle kolmevuotiaiden lasten parissa ohjaajien ja hoitajien toiminta painottuu perushoittoon liittyviin tehtäviin, mutta taidekasvatus kuuluu myös pienten lasten oikeuksiin. Se on osa perushoittoa ja kokonaiskehitystä.
- Alle 3-vuotiaiden kohdalla lapsen kehitystä koskeva lapsitietämys on erityisen tärkeää hyvän didaktisen tietämyksen ohella, sillä pedagogiset tilanteet syntyvät usein “tässä ja nyt”.
- Asetammeko rajoja vai rikommeko niitä? Molemmat ovat tarpeen.
- Aikuinen on rajallinen omine jo opittuine kauneuskäsitteineen. Lapsi on vielä rajaton, ennakkoluuloton, luova ja mielikuvitusrikas. Ei ole mitään syytä rajoittaa hänen luovuuttaan. Pikemminkin voi ottaa mallia tästä seikkailusta mahdollisuuksien ja mahdollisuuksien maailmasta, lisätä näin omaa luovuuttaan ja rikkoa omia rajoja ja kangistunutta ajatusmaailmaa.
- Ohjaaja/aikuinen on harjaantunut näkemään, milloin keskittymiskyky alkaa herpaantua sekä päättää yleisesti mitä, miten ja kuinka kauan tehdään.
- Taide ei tunne rajoja, se ylittää ja rikkoo niitä.
- Kasvatus, joka kuuluu aikuisille, puolestaan vaatii rajojen asettamista. Se luo lapsen turvallisuuden tunteen sekä tunteen, että hänestä huolehditaan.

- Tuotos niin paperilla kuin yhtä hyvin kankaalle maalattuna kuvaa symbolisesti luonnollista kohdetta, jota värittää lapsen omintakeinen ajattelu, mielikuvitusmaailma ja tarinat. Nämä toiminnot vievät eteenpäin lapsen oman itsensä tuntemusta. Niinpä, kun lapsi tutkiskelee ympäröivää maailmaa, hän tutkii samalla itseään. Maailman haltuunoton kautta lapsi rakentaa omaa minuuttaan.
- Lapsen kannustaminen valintoihin, esimerkiksi sen kautta miltä tuntuu, onko tunne miellyttävää vai epämiellyttävää, kasvattaa lapsen itsetuntemusta.
- Kun lapsen tuntosarvet on herätetty jo varhaislapsuudessa, tuo vastakohtaisuuksien näkeminen syvyyttä ja monipuolisuutta myöhemmässäkin elämässä ja antaa välineet käsitellä ja eritellä erilaisia asioita, tilanteita, tunteita kuin yhtä lailla erilaista materiaalia.
- Taidekasvatus kasvattaa ihmisen inhimillisyyttä.
- Käsiyökasvatuksen tavoitteita esteettisen orientaation osa-alueena ovat muun muassa tekemisen ilon tuottaminen, käsien taidon kehittäminen, oivaltamisen ja ajattelun herättäminen sekä omien taitojen ja kehon äärratojen tutkiskelu. Keskeistä on, että lapselle muodostuu "minä osaan" -kokemuksia, jotka ovat merkittäviä oppimisen ja onnistumisen kannalta.
- Näitä kokemuksia on ilo myös jakaa antamalla positiivista palautetta ja tuomalla esiin lapsen tekemiset ja tuotokset niin verbaalisesti kuin näytteille asettamalla tai dokumentoimalla.
- Varhaiskasvatus on kokonaisvaltaista toimintaa, jossa eri kasvatusalueet kohtaavat. Käsiyössä taito voidaan ymmärtää monipuoliseksi taitokimpuksi, johon kuuluu sekä taitoa että tietoa. Kädentaidot katsotaankin olevan ajattelun avain. Mutta kädentaitoihin liittyvien tiedollisten ja käytännöllisten taitojen kehittäminen vaatii muutakin. Siihen tarvitaan myös aistimisen kehittämistä sekä motoristen ja psykomotoristen taitojen sekä sosio-emotionaalisen osa-alueen kehittämistä (kuten itsetunto ja minäkuva). Kädentaidot ja -tiedot ovat lapsen pääomaa, jotka kertovat hänestä ja hänen ominaisuuksistaan, ja kuka tietää, ne saattavat olla yksilön tulevaisuuden peruspilareita, joiden avulla selvittää eteen tulevista asioista, haasteista ja kokemuksista.
- Varhaiskasvatuksen taito- ja taidekasvatus luovat pohjaa lapsen tulevalle kehitymiselle, ja niihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota.
- Kun lasta arvostetaan tekijänä, osaa lapsi itsekin arvostaa omia ja toisten töitä ja työskentelyä.

- Eräs suurempia onnen lähteitä elämässään ihmiselle on omassa itsessään olevien mahdollisuuksiensa aavistaminen ja käyttöön ottamisen tuoma hallinnan kokemus.
- Sen sijaan tarkoitan ihmisen omasta olemuksestaan löytämiensä taitojen hallintaa ja siitä nousevaa osaamisen tunnetta eli tunnetta siitä, että on kykenevä “kantamaan kortensa kekoon” omaan elämään.
- Silloin tulee ilmeiseksi, että juuri taitojen harjaantuminen voi mahdollistaa maailman paremman ymmärtämisen ja myös taitajan paremman itseymmärryksen.
- Kasvatettavan oma näkemys muotoutuu hitaasti elämäkokemuksen myötä.
- Käsityö on yksi taidekasvatuksen osa-alue ja yksi mahdollinen minän kehittämisen väline.
- Lapsi tiedostaa ja kokee maailmaa kehonsa kautta sekä tunnustelee kehollaan omia äärirajojaan. Käsin tekemisen kautta, missä tahansa maailman kolkassa, lapsi oppii ympäröivästä maailmasta, ja sitä tulkitsemalla oppii myös itsestään- lapsi piirtää, rakentaa, naulaa, muovaa, maalaa ja ilmaisee. Tämä tapahtuma on merkittävä askel lapsen kehityksessä: hän ottaa jonkin esineen ja käyttää sitä ilmaistakseen omia kokemuksiaan ja mielikuviaan- tuotokset ovat näin ‘jotain`.
- Tämä avaa lukuisat mahdollisuudet oppimiseen ja tietämiseen ympäröivästä maailmasta, ja myös itsestä, aivan uudella tavalla. Tämä on inhimillisen kehityksen alku
- Kädentaitojen karttuessa kognitiivisen tiedon ohella tietämistä kehittyy monella alueella. Jos käsityö nähdään laajana kulttuuria ja ympäröivää elämää lähellä olevana, ei vain käden motorisia taitoja kartuttavana toimintana tai eri tekniikoiden opetteluna, kohdistuu tietäminen myös omaan kehoon, sen aistillisuuteen, kulttuuriin ja ympäristöön sekä käsityön merkityksellisyyteen kulttuurisena tekijänä ja oman kehityksen yhtenä välineenä.
- Lyhyesti sanottuna nuoret lapset tulevat vähitellen tietoisiksi oman tietämisensä kehittymisestä ja sen muokkaamisesta itse.
- Yksi tärkeä käsityön ja taidekasvatuksen osatekijä on reflektointi ja arviointi sekä kysymys siitä, miten antaa näissä myös lapsille itselleen mahdollisuus kehittää omaa arviointiasteikkonsa. Arviointi on vuoropuhelua, niin henkilökohtaista oman työn kanssa kuin sosiaalista yhdessä keskustelua.
- Asioiden kyseenalaistaminen kehittää ajattelutaitoa, havainnointia, itsenäisyyttä ja oman työn kanssa kuin sosiaalista yhdessä keskustelua.

- Lapsen itsetunnolle olisi myös hyödyllistä, jos hänelle annetaan mahdollisuus ja kannustus keksiä itse omia kriteereitä töiden ja työskentelyn arviointiin.
- Kulttuurin tunteminen vahvistaa ihmisen identiteettiä, ja kädentaitojen kehittäminen voi olla osa kulttuuri tietämyksen kehitystä, yksilöllistä tai kollektiivista.
- Kun lapsen ideat ja ajatukset otetaan huomioon, hän kokee suurta nautintoa ja tuntee, että hänen mielipiteitään arvostetaan. Samalla lapsi oppii keskustelemaan eri aikuisten kanssa, ei vain vanhempiensa kanssa.
- Art-related learning should be the central way of doing and playing in preschool, because the high quality of art-related education has a positive effect on children's well-being, identity development, and creative thinking.
- When children act by themselves in a worthwhile way, they simultaneously express their thinking and feelings. Educators should act and discuss with the children and observe the children's actions, a channel to the children's thinking and world opens to them
- In the artistic experiencing, it is emphasised that the child's personal development happens through experiences and learning that are related to the different arts subjects. The objective of these materials is also to promote the child's welfare with the help of training in the skills of creativity, imagination, self-expression, and thinking
- In addition, the high quality of art-related education has a positive effect on children's well-being, identity development and creative thinking
- Craft making educates children by requiring them to design, build, create, and solve problems. In craft making, there is development of problem-solving skills and the child's thinking skills, along with the development of self-esteem through the joy of the success and through received feedback. So craft making affects many significant areas of child development, including bodily perception, motor coordination, visual perception, and concentration
- From the perspective of the creative process it is significant that a child learns through the tasks from himself or herself, from others, from culture, and from his/her own and common possibilities. The implementation of creative tasks should be interactive as well as self-expressive so that it is possible for children to bring out their own know-how in ways that build self-esteem

- Taiteellisen toiminnan yksi keskeinen tehtävä lapselle on ilmaista omaa sisäistä maailmaa ja jakaa kokemuksia toisten kanssa
- Lapsen taiteellinen toimijuus on luonteeltaan ja tehtäviltään moninaista ja vaihtelevaa. Ennen kaikkea se on lapselle tuttu tapa tutkia maailmaa ja ilmaista itseään.

KÄDENTÄIDOT

- Lapsi on kokonaisvaltaisesti toimiva yksilö, eikä pienen lapsen mieli erottele taidelajeja toisistaan, Näin lapsen käsillä tekeminen voi vaihtua nopeasti erilaisiksi liikkeiksi, sanaleikeiksi, tanssiksi, tai toisella lapsella sisäisiin pohdintoihin, mielikuviin ja ajatusmatkoihin.
- Tekeminen ja osallistuminen itsestään ovat pienelle lapselle merkittävämpää kuin lopputulos. Lopputuloskin on mielihyvää tuottavaa, kun lapsi näkee sen päivittäin esimerkiksi kodin tai päiväkodin seinällä tai muussa käytössä.
- Kun pieni lapsi toistaa samaa leimasinkuvioita kankaalle kerta toisensa jälkeen tai hakkaa lukuisia nauvoja lautaan, ei hän todennäköisesti ajattele lopputulosta, vaan itse tekeminen tuottaa hänelle tyydytystä. Hän tutkii oman kehonsa äärirajoja ja sitä, mihin hän toiminnallaan kykenee.
- Jo Aristoteles korosti, että taitoja ei harjoiteta vain niiden itsensä takia, vaan ne ovat välineitä hyvän inhimillisen elämäntäytännön kannalta. Näin myös käsityössä eli käsityötä ei tehdä pelkästään sen vuoksi, että valmistettaisiin tuotteita tai kädet ja keho saisivat liikuntaa, vaan että käsityön avulla voidaan saavuttaa myös jotain sellaista, joka tukee hyvää inhimillistä elämää. Valmistuvat tuotteet ovat yksi osa tätä prosessia, sillä ne voivat edistää hyvää mieltä ja osaamista.
- Mitä varhemmin lasta on ohjattu luovuuden, käsillä tekemisen ja kokemisen maailmaan, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia ja uskallusta hyödyntää lapsuuden intuition ja fantasian maailmaa myöhemminkin. Varhaisiän esteettiset kokemukset luovat myös uskallusta kohdata uusia kokemuksia ja haasteita.
- Lapsia ei tulisi rasittaa liiallisilla suorituspainoilla. Se, mikä lapsesta tuntuu hyvältä, on tarpeeksi, sillä suorittamaan ehtii myöhemminkin.

- Varhaiskasvatuksessa käsityö tarkoittaa monipuolista materiaalien, helppokäyttöisten välineiden (kuten sakset, tylppä neula, vasara, pensseli) ja tekniikoiden kokeilua niin pehmeiden kuin kovien materiaalien parissa. Se on leikinomaista kädentaitojen harjoittamista sekä elämysten ja kokemusten kartuttamista.
- Varhaiskasvatukseen sopivat kaikki sellaiset tekniikat, jotka eivät vaadi monimutkaisia, isoja ja vaarallisia koneita, välineitä tai aineita.
- Työskentelytuokioita suunniteltaessa voidaan lapset ottaa mukaan suunnitteluun sekä yhteisten toimintasääntöjen laatimiseen. Näin lapset sitoutuvat työskentelyyn eri tavalla. Suunnittelu voi alkaa lapsen ihmettelystä tai kysymyksestä tai vierailusta esimerkiksi museoon tai näyttelyyn.
- Lasten taitoja ei tule väheksyä. Useimmiten he osaavat ja voivat omaksuvat paljon enemmän kuin aikuiset uskovat. Vaaditaan vain luottamusta lapsiin ja uskallusta kokeilla erilaisia tekniikoita heidän kanssaan luonnollisesti sovellettuna heidän ikäänsä ja taitoihinsa.
- Askartelu on nykyään liiankin kaupallisesti tuotteistettu alue. On tarjolla valmiita malleja, työprosesseja ja niihin kuuluvia kalliita erityismateriaaleja: pyöriä, liikkuvia silmiä, palikoita, styroxpalloja, kimallusta ja muita standardisoituja materiaaleja. Tällaisessa materiaalissa ei sinällään ole mitään pahaa, mutta jos sen kustannukset ylittävät päiväkodin budjetin eikä rahaa riitäkään päivittäin muuntuviin ja muunnettaviin perusmateriaaleihin, kuten lankoihin, askarteluhuopaan, vahvaan paperiin ja vaneriin, niin lapsen toimintamahdollisuudet kapenevat.
- Käsityön avulla voidaan kehittää myös avaruudellista hahmottamista, joka on keskeinen harjoittelun kohde varhaislapsuudessa.
- Mielikuvituksella ei ole rajaa, kun palikoista alkaa syntyä tarinaa, linnoja ja autoja. Erilaisista muotoon sahaamattomista palikoista, joita voi saada esimerkiksi puutyöversailta jätepaloina, voidaan rakentaa niin reliefejä, linnoja, talleja ja mitä vain mielikuviutus tuottaa.
- Materiaalia tekniseen työskentelyyn ja askarteluun saa myös vähin kustannuksin, jos pitää silmät avoinna. Monet yritykset lahjoittavat erilaisia materiaaleja ilmaiseksi lasten käyttöön. Myös luonnonmateriaalit, kuten kävyt, kaarnat, kivet, kastanjat ja oksat, sekä kierrätysmateriaalit, kuten tölkit, korkit, tikut, foliovoat ja pakkausmateriaalit, ovat oivaa raaka-ainetta monenlaiseen rakentamiseen (kuten erilaiset tuulikellot).

- Kädentaidot ovat arjen taitamista, luovaa ongelmien ratkaisua sekä tekemisen ja onnistumisen iloa. Kädentaitojen harjaannuttaminen kehittää luovuutta, keskittymiskykyä ja pitkäjännitteisyyttä.
- Kasvattajan tehtävä puolestaan on mahdollistaa tämä lapselle, antaa hänelle tilaa ja aikaa tutkia, pohtia ja oivaltaa sekä jakaa ajatusta siitä, että kaikkea ei tarvitse saada valmiina kaupasta, vaan sen voi tehdä itse.
- Kasvattajalta vaaditaan myös kärsivällisyyttä. Aikuisen näkökulma lapsen työskentelyyn saattaa olla eri kuin lapsen. Siinä missä aikuinen ajattelee valmistuvaa työtä, lapsen ajatus on tekemisessä, ja hänen ajatuksensa lentävät eri maailmoissa ja fantasiaissa, joihin ovat antaneet kimmokkeen esimerkiksi oma kädenjälki tai työväline.
- Kasvattajalta vaaditaan kärsivällisyyttä myös siinä, ettei anna valmiita vastauksia ongelmiin, vaan osaa jättää tilaa lapsen omille pohdinnoille ja oivalluksille.
- Kasvattajan tehtäviin kuuluu lisäksi työskentelyn turvallisuudesta huolehtiminen. Käsi-työssä on paljon tarvikkeita ja välineitä, jotka voivat olla vaarallisia, ellei niiden oikeita käsittelytapoja käydä läpi. On kuitenkin olemassa varta vasten lapsen käteen sopivia ja lapsen työskentelyä helpottavia välineitä. Voidaan käyttää esimerkiksi vesiliukoisia kangasvärejä, tylppäpäisiä saksia ja myrkyttömiä liimoja.
- Innostavan ympäristön muodostavat monet tekijät, kuten yhteisössä toimivat ihmiset, virikkeellinen ympäristö, hyvä ilmapiiri, hyvät tavat ja toisten huomioiminen.
- Käsityön ominaispiirteisiin kuuluvat tuotteiden käyttökelpoisuus ja kosketeltavuus, käsityö on arjen tuote. Lasten käden jälki voi ja saa näkyä päiväkodin arjessa, ei vain seinille ripustettuina töinä.
- Kasvattajan oma esimerkki käsillä tekemisestä nauttivana ja iloitsevana kannustaa myös lapsia kokeilemaan ja tekemään.
- Innostava ympäristö edellyttää myös sitä, että lapsi saa mahdollisuuksia tehdä ja näperittää, myös omatoimisesti.
- Materiaalin muokkaamisen taidon kokemus, omien lihasten ja liikkeiden hallinta, auttaa ihmistä kiinnittymään maailmaan ja tuntemaan luottamusta muutoksen hallintaan.
- Kehittyvässä ihmisessä on mahdollisuuksia arvaamattoman monenlaisten taitojen kehittymiselle.

- Tämä tarkoittaa, että kasvattaja on kyllä velvollinen harjaannuttamaan kasvatettavan niitä taitoja ja antamaan hänelle niitä tietoja, jotka ovat tarpeellisia ihmisen sivistymiselle kasvattajan näkemyksen mukaan, mutta kasvatettava puolestaan käyttää näitä taitoja ja tietoja sivistyäkseen oman näkemyksen mukaan.
- Monet taidot ehtivät ruostua ja monet tiedot unohtua. Mutta kun ne ovat kerran olleet hallinnassa. One ne pitkänkin ajan päästä tarvittaessa helppo aktivoida. Ne ovat perusta, jolle kehittyvä ihminen voi elämäänsä ja kehittymistään rakentaa.
- Mutta jos uupunut kasvattaja hellittää otteensa kasvatettavasta, saattaa tämä joutua ajellehtimaan elämässään ilman selkeää suuntaa.
- Käsillä voi koskettaa, tuntea, helliä, rakentaa, kirjoittaa, piirtää, tervehtiä- ne ovat ajattelun ja teon välikappaleita.
- Tekeminen konkretisoituu käsissä, joissa tieto ja toiminta ovat suhteessa toisiinsa, toteaa Sartre. Hän kuvaa tätä filosofisesti sanonnalla “minä olen käteni” (“I am my hand”), jossa käsi nähdään toiminnan lähteenä ja sen viimeisen ääripään vangitsijana.
- Käsien toiminta kertoo yhtä lailla myös kulttuurisista eroista ja tavoista, kuten käsien eri toiminnot tervehtimisessä tai neulepuikkojen eri tarttumis- ja työotteet eri puolilla maapalloa.
- Tämä siksi, että näen käsityön varhaislapsuudessa pohjaavan ennen kaikkea lapsen kokonaisvaltaiseen kehittymiseen ja itseilmaisuun eikä niinkään tayloristiseen työkasvatukseen, kuten vielä muutama vuosikymmen sitten oli tapana painottaa.
- Varhaisiän taidekasvatus on siemen kädentaitojen, käsityön ja taiteen arvostamiseen ja tekemiseen.
- Lapsi hakee aikuisen ymmärrystä, huomiota ja kannustusta, ja kärsivällisyyskin on joskus kateissa lapsen huomattessa, ettei osakaan tehdä kaikkea sitä mitä ennen.
- Löytämisen ilo yhdistettynä kehon toimintaan laukaisee järjestyksessä etenevän tutkimusmatkan, jota kuvaa kasvava kyky muuntaa ja käsitteellistää omia mielikuvia oli kyseessä sitten mikä tahansa materiaali.
- Lapsen kuvittelukyky on valtava, ja sen avulla hän avaa lisää ulottuvuuksia maailmaan, sen mysteereihin ja saloihin.
- Lapsi tarvitsee paljon kannusta sekä myös aikaa ja omaa rauhaa toteuttaakseen mielikuviaan.

- Myös meillä suuntaus on ohjata taide kaikkien lasten ulottuville ja ottaa taidekasvatus jo heti lapsen ensiaskelissa. On kuitenkin tärkeää määritellä itselle ja omassa toimintaympäristössä yhdessä toimiville, mitä taidekasvatuksella halutaan opettaa, viestittää ja tuottaa. Päämäärätön taidehakuisuus tai 'näpertely' ei varmaankaan johda toivottuun tulokseen.
- Jos taidekasvatus on monipuolista, kehittyy lapselle myös divergentin ajattelun taitoa, jossa rohkaistaan sekä intuitiiviseen että rationaaliseen ajatteluun.
- Käsitteellinen toiminta sisältää erilaisiin käsitteellisiin materiaaleihin, välineisiin ja tekniikoihin tutustumisen.
- Työskentely vaatii myös lapsen kokonaiskehityksen ja motorisen kehityksen tason huomioimista.
- Courage, risk-taking, ability to use humour, the sensitivity of observation and feelings are needed for the creativity, but it also requires a dedication to do the work well, an ability to concentrate, an persistence in the face of difficulty and a willingness to work hard
- Lapsen maailmasuhteelle on ominaista aistisuus ja toiminnallisuus. Tämä tarkoittaa, että lapsi tutkii maailmaa uteliaasti kaikilla aisteillaan ja tekee luovia toiminnallisia ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta.
- Lapselle maailma on vielä uudempi, ja siksi aistihavainnoilla on hänelle suurempi merkitys. Voi tavallaan sanoa, että lapsi asennoituu esteettisesti koko maailmaan. Tämän vuoksi taiteellinen toimijuus ei ole jokin erillinen saareke lapsen toimijuudessa, vaan värittää hänen koko maailmasuhdettaan.
- Taide on aistihavaintojen aluetta, ja siksi aistinen toimijuus on taidekasvatuksessa keskeistä. Aistisuus tarkoittaa aistihavaintojen ensisijaisuutta eli sitä, että otamme maailman vastaan aisten tutkimalla sen sijaan, että pitäytyisimme mielen käsitteissä ja kuvitteellisessa todellisuudessa tainojaisimme vain aiempiin tietoihimme. Samalla aistisuus on lapsilähtöinen näkökulma, joka kunnioittaa lapsen tapaa olla maailmassa.
- Taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuksia sellaiselle vuorovaikutukselle, joka perustuu lapsen tapaan olla suhteessa ympäristöönsä ja muihin ihmisiin.
- Kun lapsen on mahdollista ilmaista vapaasti itseään taiteen keinoin ja aikuinen ottaa nämä ilmaisut vastaan, syntyy vuorovaikutusta, jota määrittää lapsi.

- Aikuisen roolina on kuunnella ja katsella avoimesti, olla läsnä tilanteessa arvioimatta tai tuomitsematta tuotoksia, olivat ne sitten millaisia tahansa. Lapsen taiteen vastaanottajana aikuinen pääsee osalliseksi lapsen ajatusmaailmasta.